

Предраг Перишић

“2024”

Весела драмска игра у једном делу

ПРЕДРАГ ПЕРИШИЋ, филмски сценариста и драмски писац, рођен је у Београду 1942. године. Завршио је Академију за позориште, филм, радио и тв, одсек Драматургија у класи професора Јосипа Кулунџића.

Написао је сценарија за следеће филмове:

Љубавни животи Будимира Трајковића (1976), режија Дејан Караклајић (Прва награда за сценарио на првом Фестивалу филмског сценарија у Врњачкој Бањи. Сребрна арена за филм на Југословенском фестивалу у Пули. Награда Београд-филма за најгледанији филм године).

Рад на одређено време (1980), режија Милан Јелић (Златна арена за најбољу мушку улогу - Љубиша Самарџић. "Јелен" - прва награда публике на фестивалу у Пули).

Мој џајџа на одређено време (1981), режија Милан Јелић. *Развод на одређено време* (1982), режија Милан Јелић.

Маџуранџи (1985), режија Милан Јелић.

Harpy end (1987), режија Милош Радовић (Копродукција Југославија - Италија - Француска).

Није лако с мушкарцима (1989), режија Михајло Вукобратовић (Награда Београд-филма за најгледанији филм године).

Полицајац с Пејловог брда (1993), режија Михајло Вукобратовић.

Сенке усјомена (1999), режија Предраг Велиновић (Прва награда за сценарио на Фестивалу Југословенског филма у Херцег Новом. Друга награда за сценарио на Фестивалу филмског сценарија у Врњачкој Бањи. Учешће на Фестивалу у Москви у званичној конкуренцији).

ТВ серија *Полицајац с Пејловог брда* (1995), режија Михајло Вукобратовић (10 епизода).

Аутор је драмских дела:

Свјрах и нада Надежде Манделшићам, Народно позориште у Београду, режија Бора Григоровић (1982).

Свјрах и нада Надежде Манделшићам, Народно позориште Сомбор, режија Вида Огњеновић (1985).

Животи и прикљученије војника Ивана Чонкина, драматизација, Атеље 212, режија Зоран Ратковић (1985).

Бриљантин, адаптација и драматизација, Театар Т, режија Михајло Вукобратовић (1995).

На фестивалу Дани комедије у Јагодини 2000. године, стручни жири фестивала доделио је прву награду за најбољи комедиографски текст Предрагу Перишићу за текст комедије *Хероји*.

Комедију *Хероји* откупило је Позориште на Теразијама и ставило у свој оквирни репертоар за 2005. годину.

На конкурс за радио драму Радио Београда, 2004. године добио је другу награду за радио драму *Наставићу да ти ишем својим очима*.

“Народна књига” издала му је, 2000. године, роман *Сенке усјомена*.

Низ година је био уредник Културно-забавног програма РТС-а. Аутор је и сценариста више десетина емисија и серија на програмима РТС-а.

Од 2000. године је ванредни професор на катедри Драматургије на Факултету драмских уметности у Београду, где предаје предмет *Филмски и њив сценарио*.

Предраг ПЕРИШИЋ

“2024”

Весела драмска игра у једном делу

ЛИЦА:

УПРАВНИК

ДОКТОР ПРИПРАВНИК

СТАРАЦ

ДАМА

ЧОВЕК-ауто

ДЕЧАК

ЖЕНА У БУНДИ

Догађа се у Нишу, у психијатриском азилу године 2024.

I СЦЕНА

Соба ујравника болнице. За столом седи ујравник болнице и једе. Куцање на вратиима.

УПРАВНИК: Напред!

У собу бојажљиво уђе млади доктор и ујравник са великом љутином.

ДОКТОР: Добар дан!

УПРАВНИК: Добар дан

ДОКТОР: Ја сам Марко Радивојевић, доктор стажиста!

УПРАВНИК: Доктор стажиста?

ДОКТОР: Са вама је разговарао професор Андрејевић, он ме је препоручио радим магистарски рад “Акутни облици депресије са суицидним симптомима”.

УПРАВНИК: Како је професор Андрејевић?

ДОКТОР: Добро, поздравља вас!

УПРАВНИК: Он нема паметнија посла него да ми шаље неке шиљокуране да их ја учим ономе што је требало он да их научи!

ДОКТОР: Мени недостаје пракса!

УПРАВНИК: Прошетајте улицама Београда лудака имате на сваком ћошку. Више је лудака на улицама неко у болницама! Прошетајте Кнез Михајловом, то вам је најбоља пракса.

ДОКТОР: Овде су моје препоруке, диплома, награде, учешће на семинарима!

УПРАВНИК: Можете тиме да обришете дупе!

ДОКТОР: Молим?

УПРАВНИК. Кажем: можете са тим да обришете дупе! Јесте ли у животу видели лудог човека!

ДОКТОР: Нисам

УПРАВНИК: Знао сам! Докторе, боље се вратите одакле сте и дошли. У Универзитетској библиотеци прочитајте неколико књига и напишите семинарски рад. Тако је уосталом докторирао и ваш професор. Он никада у животу није видео ни једног лудака па му то ни мало не смета да објављује научне радове и посећује научне семинаре. Јасно!

ДОКТОР: Јасно!

УПРАВНИК: За два сата имате аутобус за Београд... Срећан пут и видимо се на неком научном скупу.

Управник изађе из канцеларије. Доктор љеда на сави. Седне на клуџу у ходнику. На клуџи седи један ситарац, доктор извади циџаретџу, крене да заџали џа засџане.

ДОКТОР: Да ли је овде дозвољено пушење?

Ситарац џуџи.

ДОКТОР: Хоћете ви да запалите једну! Данас више нико не пуши! Свуда је забрањено пушење! А ја никако да га се одрекнем. Био сам на неколико курсева, семинара, групних терапија и ништа. Схватам штетност пушења, све ми је јасно... По цео дан жваћем неку хемију да ми се пушење смучи, а та хемија је сигурно сто пута штетнија... А опет пушим! Није више у моди, није цивилизовано... Ситан порок а не могу да га се ослободим... Понекад ме је и срамота због тога! Сви се забављају, уживају воде паметне разговоре, праве контакте, познанства, каријере... А ја у неком ћошку сам, напуштен од свих, пушим... Баш ме брига за познанства, контакте, каријеру... Мени је најлепше када се усамим и пушим... Ни са ким не разговарам, никоме не дајем комплименте... Само ћутим и пушим...

Ситарац џуџи, не џомера се.

ДОКТОР: Ја сам посебно тежак случај, јер сам доктор! Саветујем друге како да се излече од неке болести... А и пушење је нека врста болести... Како друге да излечим када не могу сам себе... Нисам вам рекао: ја сам дошао на стаж... Мени не достаје практично искуство, рад са пацијентима... Теоријски сам добро поткован... Али овде нема посла за мене! Чекам аутобус за Београд! Ићи ћу можда и возом... То је пола сата до Београда. Те брзе пруге ТГВ, то је чудо технике! Триста на сат... А док се возите ништа не примећујете... Само забрањено је пушење у целом возу... Нема чак ни оних посебних одељака за пушаче... Све је херметично затворено... Због брзине... Возили сте се тим возом?

Ситарац џуџи. Зазвони мобилни џелефон.

ДОКТОР: Ти си љубави... Како је прошло? Никако? Нису заинтересовани за мој рад! Не занима их ни моја магистарска тема? Њима је то све страно и неразумљиво! Ово је ипак провинција! Погрешио сам што сам и дошао! А ти? Мислиш на

мене? Волиш ме? Враћам се данас... Једва чекам да те видим! Толико сам те се ужелео! А ти мене? Наравно... Причаћу ти када се видимо. Можда је и боље. Овде све изгледа као да су још у каменом добу! Знам... Сутра је велики дан... Сутра су избори...

Сћарац се изненада баца на доктора и почне да га дави... Доктору испадне мобилни телефон... Сћарац га дави, баца га на под.

Из канцеларије испрчи Управник... покуша да одбрани Доктора... дојрче два болничара... одводе сћарца.

Управник подиже Доктора са пода.

УПРАВНИК: Рекао сам вам... Такви као ви само стварају проблеме... Шта сте му рекли да вас је напао...

ДОКТОР: Ништа, апсолутно ништа... Разговарали смо о штетности дувана! Зазвонио је телефон, јавила се моја вереница да ме подсети да је сутра велики дан.... Разговарао сам телефоном. Изненада је скочио на мене... Само што ме није задавио...

УПРАВНИК: Да сам ја прави управник ја бих пустио да вас задави... Један као ви мање на свету... Учинио бих добро дело за науку... Ратосиљао бих се још једног шупљоглавца... Отпратићу вас до излаза и пожелети вам срећан пут...

ДОКТОР: Ко је човек који ме је напао?

УПРАВНИК: Немам појма!

ДОКТОР: Он је ваш пацијент? Лечи се код вас!

УПРАВНИК: Довели су га прошле недеље... Није имао никаквих докумената... Покупили су га негде на улици... Знате ми смо нека врста азила, као што сакупљају по улици псе луталице тако доводе нама старе и беспомоћне. Доводе све што покупе на улици... до сада није проговорио ни реч. Био је миран и безопасан... На разумем његову реакцију... Мора да сте га нешто жестоко испровоцирали када је тако реаговао...

ДОКТОР: Не... Апсолутно ништа... Чак сам га љубазно понудио цигаретом... Питао сам да ли је овде дозвољено пушење...

УПРАВНИК: Није! Ми све радимо по правилима Европске заједнице... До сада је несрећник имао право да слободно шета... сада ћу морати да га ставим под надзор. Ко зна што све може да учини и себи и другима...

ДОКТОР: Ја се осећам кривим... Да ли бисте дозволили да останем неколико дана да покушам да сазнам нешто о њему...

УПРАВНИК: Ако немате паметнија посла... Останите... Можете да спавате у болници... Храните се болесничком храном... Останите ако баш желите... Нити ћемо ми нешто нарочито да изгубимо, нити ћете ви нешто нарочито да добијете... Човек увек може да буде добар према људима до којих му није стало...

Сћарац седи на клупи. Доктор му приђе бојажљиво седне поред њега. Понуди га цигаретом. Сћарац не реагује. Поред њих пролази Жена својих четрдесетак година још релативно доброг изгледа.

ДАМА: Да ли ја могу да добијем цигарету?

ДОКТОР: Изволите! Пушите?

ДАМА: Да, од своје дванаесте године!

ДОКТОР: То је штетно за здравље... И овде ја збрањено пушење...

ДАМА: Ви сте нови?

ДОКТОР: Да, ја сам нов...

ДАМА: Када сте стигли?

ДОКТОР: Данас

ДАМА: *(Кокејно)*
Остајете дуже?

ДОКТОР: Зависи... А ви?

ДАМА: Ја сам у пролазу...

ДОКТОР: И ја сам!

ДАМА: Тако сви кажу, сви нови! А неки остану до краја живота. Ја сам дама. Морам да вам кажем, овде нема ни фризера ни козметичког салона... Ја не могу без фризера, видите моју косу...

Наиђе Човек. Он иде као да имитира вожњу аутомобила.

ЧОВЕК: Пазите прелазите на црвено... Зашто не гледате куда идете?

ДАМА: Боже, колико овде има лудака! Чувајте се!

ДОКТОР: И ви...

ДАМА: Ја одлазим за који дан! Мене то више не занима! Шта ја имам са лудацима... Ја сам у пролазу...
(Приближи му се)
Имате лепу косу... И неговане руке... Чиме се бавите...

- ДОКТОР: Ја сам доктор... Доктор стажиста...
- ДАМА: Ја сам мислила да сте трговац, бизнисмен... За Нову годину је долазио један трговац, продавао је накит за јелке, бижу- терију... Знате накит од пластике... Украси за децу! Украси за јелке! Ја имам целу колекцију украса за јелку... Деца обожавају украсе за јелку. Божић, једва чекам да дође Божић! Онда китимо јелку, сви заједно... Има украса у разним бојама... Чак и од порцелана... То је још од моје баке... Девојчица и дечак који се љубе, фигурица од порце- лана или мурано стакло... Не знам тачно... Шта ви о томе мислите?
- ДОКТОР: Молим?
- ДАМА: *(Још му се љуби. Држи ња за руку)*
Пољубите ме! Пољубите ме!
- ДОКТОР: Али шта ће други да кажу...
- ДАМА: Лудаци! Баш ме брига за њих! Нека гледају своја посла! Да ли сте знали да лабудови бирају своје партнере за цео живот... И никада их не мењају... до смрти...
- ДОКТОР: Нисам знао...
- ДАМА: А да ли сте приметили колико малу главу имају лабудови... Огромно тело и тако мала глава... ?
- ДОКТОР: Морам да признам да нисам о томе до сада размишљао...
- ДАМА: Размислите... Природа се некада поигра живим бићима... То је био исти проблем са диносаурусима! Огромно тело а мали мозак! Знате ли да је диносаурус који је тежио неколико тона имао мозак тежине 60 грама!
- ДОКТОР: Не, то нисам знао!
- ДАМА: Зато су тако брзо изумрли! То је опасност која прети и човеку! Тело се много брже развија од мозга! Ми имамо обичај да пуно времена посветимо своме телу, вежбамо, негујемо га... а мозак о томе не водимо довољно рачуна!
- ДОКТОР: Занимљиво, веома занимљиво!
- ДАМА: Ја видим ствари које су вама невидљиве... Ја осећам вибра- ције које долазе из свемира које ви не осећате... Не осећате, зар не?
- ДОКТОР: Ништа не осећам!

ДАМА: Тако је и мени било у почетку... А затим почињете да осећате... У врховима прстију.. У корену длаке на глави... Вибрације... Које су све снажније и снажније... Преко корена косе продиру вам у мозак... Разарају мождано ткиво... Мозак се смањује и једнога дана нестаћемо са земље, као диносауруси!

II СЦЕНА

Болничка соба, љрљава и запушћена. Неколико кревета. Сћарац лежи у кревету. Доктор му доноси ручак на љасћичном љосљужавнику. Сћарац не реађује. Доктор седне на кревет. Ухвати сћарца за руку. Сћарац не реађује. Око њеђа, љо љоду шири се барица воде.

ДОКТОР: Морате да једете... Ако не једете умрећете! Отворите уста... Сћарац се не љомера.

Дечак својих 14-15 љодина љролази. Чића сћрић. налећи на Доктора.

ДЕЧАК: Оппростите.. Нисам вас видео!

ДОКТОР: Ништа...

ДЕЧАК: Ви сте нови?

ДОКТОР: Да

ДЕЧАК: Када сте стигли?

ДОКТОР: Данас?

ДЕЧАК: Колико остајете?

ДОКТОР: Не знам...

ДЕЧАК: Чувајте се... Овде има пуно лудака! Опасни су!

ДОКТОР: Хвала на савету!

ДЕЧАК: Неће да једе?

ДОКТОР: Неће!

ДЕЧАК: Држите кашику близу његових устију!

Дечак нађло љљесне рукама изнад љлаве сћарца... Сћарац оћвори усћа. Доктор му љурне кашику у усћа. То се љонови неколико љућа.

ДЕЧАК: Ако вам треба картица за мобилни телефон, шампон, пена за бријање, дневне новине, презервативи, алкохол, цигарете... Могу све да вам набавим?

ДОКТОР: Не за сада ми ништа не треба...

ДЕЧАК: Траву? Пушите траву?

ДОКТОР: Не заиста не... Не пушим траву...

ДЕЧАК: Ако се бодете... Ја имам приступ апотеци... Само реците... Ја ћу све да вам набавим...

III СЦЕНА

Канцеларија ујравника.

УПРАВНИК: И... ?

ДОКТОР: Ништа! Никакве реакције!

УПРАВНИК: Рекао сам вам... Све смо покушали?

ДОКТОР: Можда је глуво-нем?

УПРАВНИК: Није, прегледали смо га!

ДОКТОР: Мора да је доживео неки шок.

УПРАВНИК: Могуће... Нашли су га на улици... није имао код себе никаква документа. Не знамо ни како се зове. Одакле долази... Искрено да вам кажем: није једини случај те врсте... Људи од самоће, немаштине, глади доживљавају разне трауме. Забораве ко су, одакле долазе, куда иду? У тим годинама нема ни потребе да их враћамо у стварност. Ја мислим да је за њих боље да живе у својим сновима. За многе је прошлост лепша него садашњост...

ДОКТОР: Има нешто у његовом погледу... Ја бих се заклео да схвата моја питања али неће да ми одговори.

УПРАВНИК: Можда му постављате глупа питања?

ДОКТОР: Можда.

УПРАВНИК: И шта сте дефинитивно решили?

ДОКТОР: Идем сутра за Београд... Немам сврхе да губим време...

УПРАВНИК: И ја мислим да је то најбоље...

ДОКТОР: Сутра је велики дан за ову земљу?

УПРАВНИК: У ком смислу?

ДОКТОР: Гласамо за прикључење Европској заједници... Референдум.

УПРАВНИК: А на то сте мислили?

ДОКТОР: Немојте ми рећи да нисте узбуђени. Толике године смо чекали да уђемо у Европу!

УПРАВНИК: Наравно да сам узбуђен... Коначно смо и ми Европа! Ако се не видимо желим вам све најбоље...

ДОКТОР: Хвала и вама на разумевању... Боље је ипак да се ја бацам на књиге...

УПРАВНИК: Да са књигама је много лакше радити него са људима... Књига све трпи... Само још једном да вас подсетим: овде је забрањено пушење! Ако хоћете да пушите изађите у врт! Не разумем, ви сте доктор! Морате да водите рачуна о свом здрављу! Млади сте! Живот је пред вама! До виђења!

IV СЦЕНА

Болничка соба. На кревету седи Сипарац љеда кроз прозор. Доктор седне поред њега.

ДОКТОР: Има још сат до поласка воза... Немате ништа против да седнем поред вас?

Сипарац не реагује.

ДОКТОР: Одлазим, враћам се за Београд. Нећу да досађујем... Хтео сам да помогнем... Студирао сам толике године, прочитао толико књига! Данима и ноћима сам седео у библиотеци, свега сам се одрекао: излазака, провода, пријатеља! Само сам учио? Десетине књига знам напамет! Усред ноћи да ме питате шта је на којој страни, могу да вам цитирам од речи до речи! Не само домаће ауторе! Стране, оне познате и оне потпуно непознате! И на крају: чему све то? Ако то знање не могу практично да искористим! Мислио сам да ће ме овде примити раширених руку! Да ће се одушевити што један млади, талентовани научник долази у ову рупу и нуди им своје знање... За узврат ништа не тражи од њих! Али нема разумевања. Можда се и вама десила слична ствар! Желели сте некоме добро а тај вам је узвратио злим! Свашта се догађа! Живимо у суровом свету! А опет, нико није сам на свету.. Нико није острво у океану што би рекао писац... Свако има породицу, децу, жену, браћу, сестру... Ако немате рођаке имате пријатеље, познанике... Како се зовете? Где

сте рођени? Шта сте радили у животу? Да ли имате рођаке који су заинтересовани да вас виде... Ја бих могао да их обавестим... Да дођу да вас посете...

Сћарац се дигне и пређе седне на сћолицу. Гледа кроз прозор који је прекривен решеткима.

ДОКТОР: Добро, ако не желите да разговарате! То је ваше право? Али најтеже је бити сам... самоћа разара ум и тело... Биће вам лакше ако своју тајну поверите још некоме. Неко вам је нанео бол или неправду? Или сте ви некоме нанели бол? У животу се догоди толико чудних и неочекиваних ствари: изда вас најбољи пријатељ, превари жена, остави син, напусти ћерка... А и сам човек понекад учини нешто непредвидљиво, неочекивано... Знате оне приче о људима који цео живот живе мирно, повучено, мислите мрава не би згазили и онда наједном у њима се пробуди страст, агресија, насилништво... Постају злочинци, убице... Мирни људи из предграђа... Комшије из суседства... Људи са којима се рукујемо свакога дана и којима сваког јутра говоримо “добро јутро, како сте, шта има ново”? Преко ноћи постају серијске убице, ратни злочинци, изумитељи гасних комора... Хитлерова мајка је помишљала да абортира? Да ли сте то знали? Шта мислите да ли се она кајала због те одлуке? Или се поносила?

Сћарицу пошеку сузе. Брише очи прљавом марамицом.

ДОКТОР: Извините... Нисам хтео да вас узбудим... Ја не доводим у питање мајчинску љубав? Мајчинска љубав је нешто најплеменитије на свету! Та љубав не може да се пореди ни са чим другим! Мајка има право да одлучује! Али тек зачето дете да ли је оно свесно или несвесно те одлуке? Да ли оно има право на своје мишљење, да се том успротиви или да свој пристанак? Наравно све зависи од случаја до случаја! Социјалне околности, економско стање, патријалхално схватање, неразумевање средине... Када сам био мали, мајка ми је купила пар зечева! Ја сам се бринуо о њима, хранио их, доносио им воду! Када је зечица требало да донесе на свет младе, нико ми није рекао да треба да је одвојим од мужјака! Она је своје младе закопала у песак да би их заштитила и тако су се угушили... То је природни нагон! То није за осуду! Али ја то као дете нисам могао да схватим! Данима сам плакао!

Старац обриси очи прљавом марамицом. Испресе нос. Дигне се изађе из собе. Док излазе из поцепаног џепа испадне му једна фотодографија.

Доктор седи неколико тренутака, погледа на саћ, крене према вратима... угледа фотодографију на поду. Сагне се и подигне фотодографију...

ДАМА: Нашли сте нешто?

ДОКТОР: Не... Испала ми је марамица...

ДАМА: Чујем да одлазите... Зашто тако брзо?

ДОКТОР: Не знам ни сам... Мислим да овде не могу никоме да помогнем...

ДАМА: Молим вас, останите... Ја се плашим... Молим вас останите?

ДОКТОР: Чеге се плашите?

ДАМА: Не знам. Плашим се... Овде се догађају чудне ствари... Људи нестају?

ДОКТОР: Како то, не разумем?

ДАМА: Једноставно... Нестану, преко ноћи... Моја пријатељица, моја најбоља пријатељица, је нестала... Кажу да је умрла... А ја знам да је нестала... Чувајте се...

Наилази Човек-ауто.

ЧОВЕК: Шта вам прича она лудаја.

ДОКТОР: Ништа... Баналне ствари...

ЧОВЕК: Прича вам о несталој пријатељици зар не?

ДОКТОР: Да, како ви то знате?

ЧОВЕК: Зато што измишља... Све измишља... Луда је... Она није имала никада никакву пријатељицу... Ко би се са њом дружио? Ја сам неколико пута предлагао да је повезем колима да обиђемо град... Да седнемо на обалу реке у предвечерје... Да гледамо људе који шетају, децу која се играју, парове који се љубе... Заљубљене који се држе за руке... То је све живот, зар не? Није пристала зато што је луда... Овде јој се више допада... Не разумем... У ствари, мене сви овде мрзе... То могу вама да кажем...

ДОКТОР: Зашто вас мрзе?

ЧОВЕК: Како зашто? Па зато што имам ауто... Могу да одем када год хоћу... Сипам бензин, напумпам гуме, дам гас и ћао амићи! Отишао сам, нестало сам...

ДОКТОР: Возите ауто сваки дан?

ЧОВЕК: Сваки дан, то је моја професија... Возим... Али јако пазим... Никада не прођем на црвено... Данас ми је ауто на сервису... Прешао сам 10. 000 километара а знате да је обавезан сервис на десет хиљада. Оно уобичајено промена уља, филтера и тако то. Сутра ће бити готов...

V СЦЕНА

Канцеларија ујравника. У канцеларију уђе Доктор.

УПРАВНИК: Шта се догађа, нисте отишли?

ДОКТОР: Разговарао сам са њим!

УПРАВНИК: И шта вам је рекао?

ДОКТОР: Ништа

УПРАВНИК: Па како сте онда разговарали?

ДОКТОР: Ја сам нешто говорио а он се одједном расплакао...

УПРАВНИК: Расплакао?

ДОКТОР: Да... Лепо сам видео како му из очију капљу сузе...

УПРАВНИК: То нису сузе... Код старих људи, долази до неконтролисаних лучења одређених жлезда... Често изгледају као сузе... Али нису... То нема никакве везе са емоцијама... Чиста физиологија...

ДОКТОР: Ово му је испало из џепа када је излазио.

УПРАВНИК: Шта је то?

ДОКТОР: Нека фотографија... Дечак и девојчица... Можда су му то деца... Или он када је био дете... То ће ми помоћи да сазнам ко је и одакле је!

УПРАВНИК: Вратите му то... Одмах му то вратите... То су фотографије деце моје сестричине... Узео је са мог стола... Чува као амајлију... Ја сам му то дозволио... Одмах му вратите...

VI СЦЕНА

Болничка соба. Сѿарац сѿоји ѿоред зида и удара ѓлавом у зид. Докѿор ѿриѿрчи, одваја ѓа од зида... ѿружа му фѿѿѿрафију...

ДОКТОР: Ово је ваше... Изгубили сте... Ја сам је нашао, враћам вам...

Сѿарац узме фѿѿѿрафију... љуби је и милује... неѿѿѿо неразумљиво мрмља за себе.

ДОКТОР: Жао ми је, морам да идем, закаснићу на воз.. Сутра је велики дан, референдум, улазимо у Европску заједницу, морам да гласам... Нисам веровао да ће се то догодити за мога живота... После свих оних ратова... Отац ми је о томе причао... Учествовао је у рату... Ја више не знам ко се против кога борио... А не знам ни зашто се борио... Ради неких границе, територија... Онолики ратови, колико је само људи изгинуло током векова због клиометар, два неке пустиње или бесплодне оранице... А видите данас више нема граница. Некада су философи говорили: "Границе мога језика су границе мога света!" Данас цела планета говори енглески. Свако свакога разуме... Веома практична ствар! Путуете из земље у земљу: у једној планине у другој море, разни предели, срећете непознате људе а као да их знате, као да су вам најближи род, комшије из суседства, пријатељи из детињства! Сви говоре исти језик! Исто се облачимо, исте ствари купујемо, исте песме слушамо! Некоме се то допада некоме не допада али то је стварност! Када се кренуло са увођењем јединственог новца Евра, ја сам био дете, било ми је то некако смешно... Исти новац за све људе... Показало се да је то супер решење. Тако и ово са језиком... Званично свуда је енглески а код куће можеш да разговараш на ком хоћеш језику, облачиш се како хоћеш, певаш песме које хоћеш...

(Певуши)

"Срце боли, душа пати, она неће да се врати!" Сви задовољни, сви срећни! Наравно биће малих проблема, ја сам свестан, деца неће разумети родитеље! Неће разумети шта им родитељи говоре на неким непознатим језицима њихових предака! Али зар је то и важно! Па и данас родитељи и деца се не разумеју! Свако говори свој језик! Слуша своју музику, има своје идоле! Глупо је трошити време на неке језике којима више нико не говори! Постајеш грађанин света... На прагу смо Европе! После толико година чекања и надања!

Сѿарац скочи на њега и ѿочне да га бесно удара. Докѿор се брани. Докѿор лако савлада сѿарца који је физички слаб.

ДОКТОР: Шта вам је...

СТАРАЦ: (Неразумљиво)
Издајник.

ДОКТОР: Молим... Нешто сте рекли?

СТАРАЦ: Ви сте као и они!

ДОКТОР: Коначно... говорите...

СТАРАЦ: То је завера!

ДОКТОР: Каква завера?

Сѿарац нешѿо мумла.

ДОКТОР: Не разумем о чему говорите? Ја сам вам пријатељ... Хоћу да вам помогнем... Да се вратите својој кући...

Сѿарац ѿоново ѿочне да ѿлаче.

ДОКТОР: Смирите се, хоћете да запалите једну... Знам да је забрањено али управник неће видети... Отворићемо прозор да се изветри ходник...

Сѿарац заѿали циѿаретѿу.

ДОКТОР: Прија... Лепо је радити забрањене ствари. То је нормална човекова потреба. Али треба знати границу! Забрањене ствари су мелем за човекову душу. Кршити одређена правила, зар има нечег лепшег? Наравно, то не сме да изазове негативне последице за друге! Ви немате право да прођете кроз црвено светло, изазовете судар у коме погине неко невин. Али да баците кришом опушак кришон на тротоар или плунете у пролазу кад вас нико не види, то лечи душу... Човек се осећа као победник... Тако и пушење... Осећате се као да лебдите!.. Дим који лелуја испред мојих очију некада ми личи на обалу мора, некада на планинске врхове покривене снегом а некада... Да вам кажем у поверењу, на голу жену која лежи на великом каучу...

VII СЦЕНА

Управникова канцеларија.

ДОКТОР: Остајем... Желим да им помогнем!

УПРАВНИК: Само губите време... Ми све покушали... Без резултата!

ДОКТОР: Опет је плакао

УПРАВНИК: Којешта... Стари људи...

ДОКТОР: Знам... Жлезде... Плакао је када сам му поменуо кућу...

УПРАВНИК: Помените му сутра Марс па ћете видети да ће опет плакати... Ви то зовете плакањем... Ми то зовемо другачије...

ДОКТОР: Свако од нас носи у себи рај и пакао!

УПРАВНИК: Слажем се са вама... Свако од нас у себи носи рај и пакао... Али немојте од раја правити пакао и обрнуто! Свако се определи сам! Дајте им право избора! Има грехова који су тежи у сећању него него у тренутку када су почињена! Сећања на нека зла изазива већи ужас од онога који смо осећали када смо их чинили! Ја волим црно-белу слику! Боје само замагљују право стање ствари!

ДОКТОР: Остајем, само још један дан!

УПРАВНИК: Како год хоћете!

ДОКТОР: Желим да урадим нешто корисно! Да мој живот добије смисао! Да помогнем људима у невољи! Да своје знање ставим на располагање другима! Ја нисам себичан! Желим да свако добро и зло поделим са ближњима! Да их изведем из таме! Вратим у нормални живот!

VIII СЦЕНА

Неколико сценолици појављено је у кругу. У средини једна одвојена сценолица. нејоверљиво улазе: Дама, Сценоарац, Дечак... сценоје прибијени уза зид. Улази млади доктор

ДОКТОР: Јуче сам одлучио да отпутујем... Помислио сам: овде више немам шта да радим! Био сам уморан и легао сам у кревет... Нисам могао да заспим! Читао сам до ћетири ујутру! Више се не сећам коју књигу! И онда у једном трену потпуно

неочекивано, заспао сам! Заспао сам и сањао необичан сан. Када сам се пробудио било је подне! Сан је чудно деловао на мене... И ако детаља сна не могу да се сетим! Као да сам постао други човек! До сада сам мислио само о себи, новцу, каријери, како купити добар аутомобил, комфоран стан! А данас ме то уопште не занима! Хоћу вама да помогнем! Ви постајете смисао мога живота! Хоћу са вама да поделим и добро и зло! Да заједно покушамо да нађемо излаз из таме! Зато сам решио да останем... Неки унутрашњи глас ми је то рекао! И ја сам наједном срећан човек! Да ли сте расположени за једну игру... Ове столице наместићемо у круг! Тако да смо истовремено близу и далеко једни од других! Имамо своју интимност, своју самоћу а опет смо део колектива! Саопштавамо једни другима наше најинтимније мисли и осећања! Круг је идеална мера. Свака тачка удаљена је исто од центра! Ја ћу бити центар круга! А ви планете које круже око Сунца! Ти си Сатурн, ти си Меркур, ти си Јупитер... Сешћемо и свако ће нешто да исприча... Неку причу из свога живота, лепу или ружну, свеједно... Неки догађај који је остварио трага на вас! Нешто што сте запамтили за цео живот! Причу коју су вам причали родитељи када сте били мали, у кревету пред спавање! Када сте први пут преварили или издали најбољег друга? Када сте се први пут упишвили у кревет! Када сте заплакали од страха и туге док су из собе ваших родитеља допирали јауци и крици! Да ли је у вама постојао страх од одласка у школу? Да ли сте волели или мрзели учитељицу? Да ли сте се у кревету пред спавање потајна молили да вам умре неко од ближњих који вас је увредио или малтретирао...

ДАМА: Не схватам о чему се ради, будите мало прецизнији!

ДОКТОР: Ја желим да вас ослободим од страха и стрепњи када се емоционално поново преживљавају догађаји из прошлости. Нарочито оних који су били потиснути и када се врши суочавање са узроцима тешкоћа!

Пауза.

ДОКТОР: Причајте о обичним стварима из живота... Зашто вам се нешто допада а нешто не! О филмовима које сте гледали! О филмским јунацима!

ДЕЧАК: Овде нема биоскоп.

ДОКТОР: Добро онда о књигама које сте прочитали!

ДЕЧАК: Нема ни књига... Ја некада у граду купим новине и оне часописе... Посебно оне за мушкарце... Знате на које мислим... Скупи су али мени није жао пара... Ако има унутра лепих жена није ми жао пара!

ДОКТОР: Ево овако: ја ћу постављати питања, ви одговарајте а може и обрнуто: ви постављајте питања ја ћу одговарати... Као нека врста игре истине... Да више сазнамо једни о другима... Причајте о оним стварима о којима желите да причате! Оно о чему не желите да причате, просто прећутите... Нико ништа не тражи од вас... Само оно што ви сами желите...

Дама, Дечак и Сћарац нејоверљиво седају на сћолице. Нису задовољни својим месћима. Мењају месћа скоро да се ѿићуку... уз шкрићу кочница улази Човек-аућо.

ЧОВЕК: Опростите што касним... Гужва је на путу... Боже тај народ нема појма са возњом... Сви возе као лудаци... Па неки демонстранти који су блокирали ауто-пут!

ДОКТОР: Нема проблема седите! Нисмо још почели!

ЧОВЕК: Само да паркирам ауто... Увели су сада неки нови систем наплаћивања за паркинг... Лудило...

ДОКТОР: Седите, опустите се... Хтео бих да поразговормо... Да ми испричате о својим проблемима... Заједно можда можемо да помогнемо... Хоћете ви госпођо! Ви сте дама, хоћете ви први?

ДАМА: Да, ја сам дама. Ја морам одмах да вам кажем, овде нема фризера ни козметичког салона... Ја не могу без фризера, видите моју косу...

ДОКТОР: Дивна вам је коса... Реците зашто сте ви овде?

ДАМА: Ја...

(Дискрећино узме ућалјач који сћоји на сћолу)

Па тако, волим туђе ствари... Ситнице: налив перо, упаљач, шнала за косу... Нису то ствари од вредности, то су више сувенири... Успомене на неке драге сусрете, занимљиве људе, необичне догађаје...

ЧОВЕК: Не лажи, кажи доктору истину...

ДАМА: То је истина нема друге истине...

ЧОВЕК: Има, не лажи!

ДАМА: Он мисли на бебу! Хоћете да вам причам о мојој беби? Докторе ја нисам ништа крива... Беба је била тако мала... Тако мала и глатка... Беле коже... Догодила се несрећа! Несрећни случај! Просто ми је исклизнула из руку! Као сапун, када перете руке, одједном вам исклизне из руку... Удари у под, одскочи два три пута! И готово...

ЧОВЕК: Намерно је бацила дете...

ДАМА: *(Скочи на мушкарца)*
Није тачно... Ја сам волела бебу... И толико сам желела то дете... Он није волео децу. Просто није волео децу. Ни своју ни туђу. Дете га је нервирало: плакало је, вриштало. Када је ушао у кући, дете је почело да вришти. Као лудо. Ја сам онда у млеко ставила мало ракије, само да се успава, ништа нарочито. И онда је беба заспала! Боже, како сам га волела! Нисам хтела да га изгубим. Он је био човек мог живота. Љубили смо се и грлили целе ноћи. А онда је дете поново заплакало. То је и мене нервирало... Никада ниси знао када ће се пробудити. Тако изненада, без разлога. Трчала сам у собу држала га на рукама, љуљала само да се не пробуди. Једне ноћи, дошао је уморан са посла! Само што је легао, дете је заплакало! Скочио је и почео да ме шамара! Улетео је у дечију собу и јастуком покрио дечија уста. Дете је кркљало, једва сам га одбранила... Те вечери, водили смо љубав до зоре... Било је чаробно. А онда пред зору дете је поново заплакало! Он се пробудио, почео да виче. Ја сам утрчала у собу! У соби је био мрак, ништа нисам видела. Дрхтале су ми руке и дете је просто само пало... И одмах ућутало. Узела сам га у наручје и ставила у креветац... Није плакала целе ноћи, моја мала беба! И сутра цео дан... Никада више нија заплакала!

Улази Управник.

УПРАВНИК: Шта је ово? Судница или позориште!

ДОКТОР: И једно и друго!

УПРАВНИК: Ви се играте са нама? Зар нисте отпутовали?

ДОКТОР: Нисам! Мислим да сам успоставио контакт са њима. Верују ми и почели су да ми говоре о својим проблемима...

УПРАВНИК: Одлично, браво! Најбитније је стећи њихово поверење! Да отворе своје душе, да вам се поверавају... Драго ми је што сте остали! У почетку ми нисте уливали неко поверење!

Мислио сам да сте позер! Да сте дошли реда ради! Ја волим истину да кажем људима у лице. Некоме се то допада некоме не! Али ја увек кажем истину! Ви обећавате! Вредни сте, упорни, имате коректан однос са пацијентима... Трудите се! То ми се допада! Млади стручњаци ретко долазе у провинцију! Ми смо овде препуштени сами себи! Сви трче у Београд а одатле у бели свет... Чим дипломирају одмах гледају неки европски град да обезбеде себи будућност... А и овде живи неки народ. И њима треба помоћи! Европа, то је за Европљане није ти за нас...

ДОКТОР: А шта смо ми?

УПРАВНИК: Ми? Ми смо чудо! Нико ме не припадамо, нико нас не воли! А ми ипак опстајемо, вековима! Како то тумачите?

ДОКТОР: Готово је са тим! Улазимо у Европску заједницу и за нас ће коначно да важе европски закони и европска правила... Нема више граница! Нема више Балкана!

УПРАВНИК: То вас чини срећним?

ДОКТОР: Да! Веома срећним! Излазимо коначно из балканског тунела из балканског мрака... Излазимо у европску светлост...

УПРАВНИК: На светлости ће се више видети наше мане... У мраку некако можемо и да се сакријемо... али на светлу...

ДОКТОР: И треба све да се види...

УПРАВНИК: Остављам вас... Радите... Бавите се тим људима... Пуно ћете ствари сазнати и о њима и о себи! А што се тиче те ваше Европе, нисам импресиониран!

Управник изађе.

Бојажљиво Доктору приђе Човек-ауто, њовуче га у дубину сцене.

ЧОВЕК: Хоћу са вама да разговарам у четити ока...

ДОКТОР: Шта могу да учиним за вас

ЧОВЕК: Треба ми новац за бензин! Хоћу да посетим ћерку у Београду... Сутра јој је рођендан... Осамнаести рођендан... Треба и поклон да јој купим... Видео сам у граду једну веома лепу огрлицу од бисера! Наравно то су вештачки бисери али изгледају као прави! Мислим да ће јој се допасти! За поклон треба куповати ствари које имају трајну вредност! Хаљине, ципеле, шешири то се износи, похаба, то није никакав поклон!

Доктор вади новац.

ДОКТОР: Да ли вам је ово довољно?

ЧОВЕК: Сасвим... Не знам како да вам захвалим... Вратићу чим зарадим... Мислим од идућег месеца да почнем да радим као таксиста! То је добар посао, може да се прилично заради! Посебно ноћне возње! Опасније је него возити дању али се и више заради! Ко не рескира тај не добија! Зар није тако, Докторе?

Запамћење-опамћење.

IX СЦЕНА

Доктор је сам у соби телефонира.

ДОКТОР: Хало, Хало, Централа! Не могу да добијем везу са Београдом шта се то догађа? Преоптерећене линије... Зваћу касније!

(Седне за сто пише писмо)

Драга моја извини што ти се нисам до сада јављао! Мислио сам да ћу се вратити у Београд још прошле недеље... А онда сам сањао необичан сан... Не могу да се сетим детаља... Тај сан је чудно деловао на мене... Може се рећи да је изменио целокупну моју судбину и мој однос према животу! Схватио сам да живот има дубљи смисао! Туђе муке и патње су и наше...

Улазе Сипарац, Дечак, Човек и Дама. Седну на столице које су поређане у круж.

ДОКТОР: Добар дан! Како сте данас? Како сте спавали? Ја пишем писмо вереници... Звао сам телефоном али су везе у прекиду! Ко ће да почне? Слободно, немојте да се устежете! Овде смо да помогнемо једни другима! Ако ми сами себи не помогнемо, ко ће нам помоћи?

Пауза.

ДОКТОР: “Свет не може засмејавати онај ко није научио да плаче”! Хајде да мало разговарамо о тој мисли! Шта је аутор хтео да нам каже?

Пауза.

- ДОКТОР: Људско друштво створило је језик како бисмо могли једни другима да саопштимо мисли, осећања и намере!
(Пауза)
Срећа и несрећа имају свој век трајања, као биљке и животиње! Ништа не траје до века! Срећа смењује несрећу и обрнуто: несрећа смењује срећу! Нада увек постоји! Немогуће је у човеку убити његову тежњу за срећом!
- ЧОВЕК: Била је ноћ, падала је киша и дувао ветар... Ја заиста ништа нисам видео...
- ДАМА. Не лажи: била је ведро ноћ...
- ЧОВЕК: Враћали смо се са годишњег одмора, са мора. Пут је кривудао поред реке... Жена и ћерка су спавале. Ћерка је седела поред мене а жена позади... Тако јој је било удобније, подигла је ноге на седиште! Ћерка се склупчала на предњем седишту, као мачка... Помиловао сам је по коси. Ја сам једини био будан. Уосталом ја сам возио... Ја морам увек да будем будан... Осећао сам се сигурно, расположено... Оне су мирно спавале, имале су поверења у мене, знале су да ништа рђаво не може да се догоди... Ја сам управљао њиховим судбинама. Нешто после поноћи ћерка се пробудила... Била је мрзовољна и стално је запиткивала “када ћемо већ једном да стигнемо”, “Зашто не возиш брже”, “Вучеш се као мрцина”... Нисам обраћао пажњу на њену причу. Ја сам возач, ја возим, ја бринем о путницима. Мој задатак је да их доведем живе и здраве кући... Ћерка је укључила радио и почела да пушта музику гласну и бучну... Знате ону музику што вам пробија бубне опне. Цело време је пуштала музику! Музика ме је јако нервирала. Неколико пута сам је опоменуо. Није хтела да промени станицу. Жена је као о увек била на њеној страни. Мало сам те вечери и попио... Али не много, уобичајено. Бес је у мени нарастао до неслућених размера. Музика ми је бубњала у ушима доводила ме је до лудила. Искључио сам радио. Ћерка је поново укључала ту одвратну музику... Ја сам подигао руку и ударио је. То је последње чега се сећам. После тога завладао је мрак. Био сам у води, давио сам се. При паду у воду врата са моје стране су се отворила, ја сам се некако извукао и испливао на површину. Био је мрак. Тек тада сам схватио шта се догодило. Заронио сам покушавао сам да уђем у аутомобил, нисам успео. Потонуо је. И жена и ћерка су се удавиле... И од тада не спавам. Не могу да заспим. Пре него што смо слетели у реку, ја сам је ударио... То је последње чега се сећам...

ДАМА: Глуми... Све је одглумио... Уместо да иде у затвор седи овде и глуми лудило...

ЧОВЕК. Ти ћути, ти си бацила своје рођено дете... Разбила га о бетон! Ти ниси ни за затвор ни за овде, ти си за пакао!

Пауза.

ДОКТОР: Мислим да је доста за данас! Хвала вам, видимо се сутра!

Сви излазе. Доктор размеиша кревет, лежне... куцање на вратима. Улази Дама.

ДАМА: Опростите, да ли вас узнемиравам?

ДОКТОР: Не, уђите!

Дама седне на кревет.

ДАМА: Ви наравно схватате...

ДОКТОР: Шта?

ДАМА: Па то... То што сам причала, ја сам то све измислила! То није истина, то је лаж! Јадна моја девојчица ко зна где је сада? Узели су ми је... Кажу: ја нисам добра мајка! А ја је волим највише на свету.. Она ми је све што имам! Узели су је и дали у Дом за напуштену децу! Зар ће бити срећнија са напуштеном децом него са рођеном мајком... Али истина је сасвим другачија! Зато сам и дошла да ми помогнете да вратим своју бебу...

ДОКТОР: Дрхтите, зима вам је... Хоћете ћебе?

Дама се увуче у кревет.

ДАМА: Овако је боље... Моја бебица, моја лепотица! Ви ћете ми помоћи да је пронађем... Било где да се налази ја ћу је наћи... Било где на земаљској кугли... Ви ћете ми помоћи, зар не? Ја много волим моју бебу!

ДОКТОР: Ја под љубављу подразумевам обожавање неког бића са свим његовим врлинама и манама! Наравно има разних врсти љубави! Љубав према драгој особи, према родитељима, према пријатељима, љубав према послу и наравно љубав према деци! Љубав према деци је најснажнија јер су деца део нас, део наших тела, део наше душе... Кроз децу ми обнављамо наше постојање, продужавамо врсту!

Дама га ђрли и љуби.

ДАМА: Чим сам вас угледала знала сам да сте ви мој спасилац! Мој анђео чувар! Мој заштитиник!

Кроз прозор са решеткима појави се лице управника који посматра сцену.

X СЦЕНА

У кревету лежи Сипарац покривен преко главе прљавим ћебетом. Доктор приђе кревету подигне ћебе.

ДОКТОР: Добро сте? Уплашио сам се зато што нисте дошли на доручак! Јесте ли здрави? Да ли вас нешто боли?

Сипарац покаже руком према глави.

ДОКТОР: Глава? Боли вас глава! Ево аспирина, узмите... Донећу вам воду...

Док узима воду поред доктора прође Дама.

ДАМА: *(Кокейно)*
Добро јутро, како сте ноћас спавали?

ДОКТОР: Одлично а ви?

ДАМА: После дужег времена, фантастично... Јутро је тако лепо... Журите, немате времена за мене... Хтела бих да разговарамо... Размишљала сам целе ноћи о вашим речима: о разним љубавима... Нисте поменули љубав према отаџбини! То је љубав која нас често кошта живота... Ми се свесно жртвујемо...

ДОКТОР: Опростите, немам сада времена... Носим му воду... Боли га глава... Коначно сам успоставио контакт са њим...

ДАМА: Са ким?

ДОКТОР: Са старцем... Разумео је шта га питам...

ДАМА: Не дирајте га, он је овде највећи мученик! Њему се догодило нешто страшно чим не проговара... Ко зна какву тајну он чува!

ДОКТОР: Ко је он? Како се зове!

ДАМА: То нико не зна!
(Завије ђешикир)
Ово је моја беба. Слатка је зар не? Допада вам се? Погледајте, личи на вас: иста боја очију, исти нос, исте обрве...

Доктор доноси воду Старицу... Старица пије воду.

ДОКТОР: Затворите очи! Опустите се! Затворите очи! Када затворите очи,шта видите? Видите неку слику... Неко лице? Пејзаж! Драгу особу?

Старица се најпреже да схвати шта доктор прича.

ДОКТОР: Боје? Које боје видите!

СТАРАЦ: Црну...

ДОКТОР: И шта још?

СТАРАЦ: Небо...

ДОКТОР: Небо је плаво...

СТАРАЦ: Небо је црно! Тамо где сам ја живео небо је црно!

ДОКТОР: А где сте ви живели?

Старица замишљен покушава да се сети.

СТАРАЦ: Небо је било црно а море...

ДОКТОР: Видели сте море?

СТАРАЦ: Ништа нисам видео само сам чуо таласе... Ударали су о зидове... Бам, бам, бам... Да човек полуди... И дан и ноћ... Бам, бам, бам... Чуо сам песму...

ДОКТОР: Какву песму?

СТАРАЦ: Глас без музике... долазио је из висине са неба...

Пауза.

СТАРАЦ: Тај глас сам највише мрзео... И небо са ког је долазио... Хтели су да ме излуде... То су намерни радили... Хтели су да полудим... Да све заборавим... Све што су ми учинили!

ДОКТОР: Ко? Ко вам је то чинио?

СТАРАЦ: Хтели су да полудим!

ДОКТОР: Да ли се сећате неког имена? Неког лика!

СТАРАЦ: Хтели су да полудим...

XI СЦЕНА

Канцеларија код Управника.

ДОКТОР: Проговорио је... Не могу да верујем али проговорио је!

УПРАВНИК: И шта је рекао?

ДОКТОР: Нисам успео да повежем... Говорио је о таласима који су ударили у зидове... О небу које је било црно... Тако неке небулозе... Али то је тек почетак...

УПРАВНИК: А можда и крај...

ДОКТОР: Молим...

УПРАВНИК: Ништа... Честитам колега, учинили сте значајну ствар... Један излудели, сенилини старац, налупетао се неких глупости а ви томе придајете научни значај...

ДОКТОР: Не могу још да повежем... Ипак те реченице имају неки смисао... Не схватам шта се догодило? Али сам сигуран да се иза тога крије нека трагедија...

УПРАВНИК: Алкохол или дрога су му испрали мозак, нема ту никакве трагедије... Пустите га да умре у миру... Немојте роварити по његовој души... Немојте га враћати у прошлост а још је боље да не види садашњост...

ДОКТОР: Ја ћу о томе написати научни рад... Магистрираћу на његовом случају... Колективна терапија коју спроводим почела је да даје резултате... Туђе несреће изазивају у саговорницима потребу да и они кажу своје тајне које крију... Своје несреће које су дубоко скривене у њиховој подсвести... Хоћу да их тога ослободим да их вратим у реалност...

УПРАВНИК. Мислите да ћете их тиме учинити срећним...

ДОКТОР: Не знам... Али ћу их сигурно ослободити тешког бремена које сви они носе...

УПРАВНИК: И шта онда? Када се врате у реалност... Шта им онда нудите? Ко ће их прихватити? Ко ће се бринути о њима? Овде су заштићени, ми бринемо! Шта ће се догодити када их пробудите из сна?

ХИ СЦЕНА

Сћолице су ђоређане у круж. Улазе Сћарац, Дама, Човек-аућо и Дечак.

ДОКТОР: Седите! Како сте данас? Како се осећате? Јесен је лепа ове године! Гледам кроз прозор, оно што је до јуче расло сада вене! Опада лишће! Сенке су се издужиле, природа постаје некако прозрачна. Све се види као на длану! Природа не скрива своје тајне! Она нам у јесен показује своју тамну и светлу страну! Природа се не плаши смрти! И не крије смрт од нас!

ДЕЧАК: Ја нећу да причам! Ја нећу ништа да вам кажем!

ДОКТОР: Природа нас учи да без јасне свести о томе да смо се показали у једном часу слабим, или наивним, чак и глупим, а понекад можда и подлим, други час искушења нећемо спремно дочекати....

ЧОВЕК: Што не кажеш где идеш сваке вечери?

ДЕЧАК: Ђути идиоте! Шта ти знаш куда идем сваке вечери?

ЧОВЕК: Сви знају... Сви... Иде у канцеларију код Управника... Сваке ноћи!

ДЕЧАК: То је лаж, то је измишљотина...

ЧОВЕК: А он му за то даје чоколаде и колаче... И шницлу за ручак. Сваког дана... Видите како смо ми мршави... А како је он дебео... То је зато што једе сваки дан шницлу за ручак. Изврни џепове, пуни су му џепови бонбона... Хајде... Реци шта сваке вечери радиш са управником...

Дечак ђлаче, јеца...

ДЕЧАК: Ја нисам... Ја нисам...

ДАМА: Остави га на миру... Ти си жено-убица...

ЧОВЕК: *(Скочи)*
Сада ћеш да видиш ко је жено-убица....

Докћор их раздваја.

ДОКТОР: Доста... доста за данас

XIII СЦЕНА

Доктор седи у соби читају неку књижу, куцање на врати.

ДОКТОР: Изволите

Уђе Дечак.

ДЕЧАК: Да ли је слободно?

ДОКТОР: Седи, слободно је...

ДЕЧАК: Сви мисле да сам... А ја нисам...

ДОКТОР: А та прича са Управником?

ДЕЧАК: Он ме штити... Да нема њега овде би ме убили... Њему се то допада а мени је свеједно... Ништа не осећам...

(Почне да љаче)

Када је мама умрла... имао сам седам година... Тата је после мамине смрти почео да долази код мене у собу... Лежао је са мном, говорио је да је то да се не осећам сам, да се не плашим мрака да је он ту да ме штити... Грлио ме је и љубио... Тако смо спавали заједно мени се то допадало... А онда једне ноћи... Чврсто ме је загрлио... Болело ме је, плакао сам... Ставио ми је руку на уста... Рекао да никоме не кажем... Иначе ће отићи и ја ћу остати сам... Ћутао сам и плакао... А он је долазио сваке ноћи... престало је да ме боли... Ништа нисам осећао... Окренуо бих му леђа и заспао...

Доктор га загрли.

ДОКТОР: Смири се...

ДЕЧАК: Ви ћете ме заштити, зар не... Нећете никоме рећи!

ДОКТОР: Да, ја ћу те заштити и нећу никоме рећи... Зашто не одеш одавде?

ДЕЧАК: Не пуштају ме...

ДОКТОР: Зашто?

ДЕЧАК: У школи смо играли фудбал... Ја сам шутнуо лопту и разбио прозор... Директор је позвао мога оца у школу... Да плати прозор... Отац је платио прозор... Када смо дошли кући, узео је конопац за сушење веша и почео да ме удара... Био сам сав модар... А онда када сам отишао у кревет... дошао је код мене и почео да ме грли... Када сам разбио прозор, ја сам узео једно велико оштро парче стакла и сакрио га у торбу...

Ставио сам га испод јастука... И када је отац заспао пререзао сам му грло тим стаклом... Боли ме то што ми уопште није било жао... То није нормално: убио сам рођеног оца и уопште ми није било жао... Нисам ни заплакао... Зато сам овде... И они су у праву што ме држе овде затвореног... Не можеш да убијеш оца а да не заплачеш...

ДОКТОР: Сваке ноћи идеш код Управника?

ДЕЧАК: Да, сваке ноћи...

ДОКТОР: Ноћас немој да идеш!

ДЕЧАК: Морам... Убиће ме ако не одем...

ДОКТОР: Ја ћу те убити ако одеш!

ДЕЧАК: Морам још нешто да вам кажем: док сам био сам са Управником, није ми то толико сметало... Али он је...

ДОКТОР: Шта?

ДЕЧАК: Почео да доводи и пријатеље... Једног, двојицу, пет, шест, како кад... Они дођу: једу, напију се... А онда позову мене... Скину ме голог, ставе на сто... Поливају вином, намажу мајонезом...

Дечак ћочне да рида и да се ѿресе. докѿор ѿа зађрли...

ДОКТОР: Лези, остаћеш овде вечерас...

ДЕЧАК: Не смем, управнику долазе гости, морам да идем... Чекају ме!

ДОКТОР: Вечерас ћеш остати овде, ја ћу разговарати са управником...

Докѿор милује Дечака ѿо ѿлави... Дечак се ѿресе... зађрли Докѿора, смири се...

На сѿакленом ѿрозору ѿокривеном решеѿкама ѿојави се лице Уѿравника. Куцање на вратиѿама у собу уђе Уѿравник.

УПРАВНИК: Надам се да не сметам... Ово је докторска соба зар не? Ти не би требало да будеш овде?

Дечак клима ѿлавом.

УПРАВНИК: Али ако се теби свиђа ти слободно остани, ја немам ништа против!

ДЕЧАК: Извините, направио сам прекршај, идем у своју собу...

УПРАВНИК: Имаш посету... Дошли су ти пријатељи... Нећеш да се видиш са њима?

Дечак ћути.

УПРАВНИК: Иди истуширај се и дођи у трпезарију... Они те чекају... донели су ти задатке из школе... Добио си добре оцене на прошлом контролном... Положићеш матуру успешно, то ме радује... Када матурираш можеш да наставиш студије или да се запослиш, како ти желиш? Ако си јако уморан иди да спаваш...

ДЕЧАК: Нисам уморан... доћи ћу...

Дечак изађе из собе.

УПРАВНИК: Јако фин младић, после свега што му се догодило... Помогли смо му да се врати у реалност... Те његове приче? ! Измишља, има бујну машту... Вишеструка личност! То су последице траума или сексуалног злостављања у детињству! Отац му је извршио самоубиство... Пијанац, доживео је "делиријум тремс". Пререзао је себи грло парчетом стакла! Страшно... Самоубиство, то је полиција утврдила... А он је уверен да га је убио... и да треба да испашта због те кривице.... Један део његове личности се осећа кривим за ту трагедију а други жели освету! У вечном су сукобу! Само је питање ко ће надвладати! Ја сам га овде повезао са његовим вршњацима, долазе професори, држе му часове... Потпуно смо га социјализовали... Када матурира, мислим да ће бити спреман за оде одавде, да се врати у нормални живот... Решили сте ипак да останете?

ДОКТОР: Да, остаћу још неколико дана...

УПРАВНИК: То вам је колега наша судбина... Дођете овде, ужаснете се а онда одједном добијете жељу да останете... То ценим код вас... Искрени сте, пацијенти то воле... Зато вам се и повећавају... Ма да њихове приче: сваки дан они причају другу причу... Тешко је ту разабрати шта је истина шта је лаж? Шта су успомене, шта су снови? Шта би они желели да им се догоди а шта им се стварно догодило у животу... Разумете? Потребно је велико искуство да човек не залута у том лавиринту... Да не крене погрешним путем... Има много путева који никуда не воде.... А ако не знате куда сте кренули тешко ћете стићи до циља...

ДОКТОР: Ја сам изабрао свој пут!

УПРАВНИК: Немојте бити тако изричити, сувише сте млади... Пред вама је читав живот... Знате један савремени писац и филозоф каже: “Свако од нас каткада је кретен, имбецил, будала, или луд. Рецимо да је нормална особа она која у разумним границама меша све те компоненте, те идеалне типове. Будала је максимално лукава. Имбецила препознајеш одмах (о кретену да не говоримо), док будала резонује скоро као ти, осим што је потпуно једна безначајна ништарија... окружени смо будалама... Осим вас и мене...” Ја који сам на крају свога пута имам право да се осврнем иза себе и да погледам и на своје успехе и неуспехе... А ви, не осврћите се за собом... Ви гледајте напред у будућност... Европа је пред вама... А ми смо овде на жалост још увек Средњи век! Свако је овде случај за себе... Они живе у свом свету, не треба их враћати у реалност. Шта добијамо тиме што покажемо да њихов свет није оно право. Да ли можемо да тврдимо да је наш свет рај у коме ће срећно живети а њихов пакао... Или је обрнуто... Размислите о томе... Лаку ноћ! Да, умало да заборавим: дошло ми је неколико пријатеља, ништа посебно, обична седељка... Ово је ипак провинција нема овде неког нарочитог провода... Ако хоћете да нам се придружите, било би ми драго...

ДОКТОР: Хвала на позиву али уморан сам...

УПРАВНИК: Добро, онда неком другом приликом... Занимљиви је чути, ви сте човек из града, шта има ново у Београду, како се ви тамо проводите... Куда излазите? Нас провинцијалце све то занима... Придружите нам се када будете расположени... Лаку ноћ! Овде је пријатно за спавање, ноћи су свеже...

XIV СЦЕНА

Четири болесника седе на столицама поређаним у кругу. Улази млади Доктор.

ДОКТОР: Како сте данас? Како сте расположени? Да ли сте приметили, данас је пао први снег!

Сви ћуше.

ДОКТОР: “Владари ми много дају ако ми за узврат не узимају ништа, и чине ми много добра ако ми не чине никакво зло” то је рекао француски писац и филозоф, Монтењ! То је и нека врста лекарске етике: много дају за узврат не траже ништа! Чине вам добро ако вам не чине зло!

Сви ћуће.

ДОКТОР: “Не знам да ли сви ми имамо своје судбине или се све догађа случајно али мислим, можда се дешава и једно и друго у исто време. ”

Сви ћуће.

ДОКТОР: Јутрос када сам се пробудио у глави ми је било некако чисто, ствари сам видео потпуно јасно! Главобоља која ме мучи последњих дана сасвим је нестала! И са видом сам имао проблема у последње време! Очи су ми сузиле када бих дуже читао! Ствари сам видео као кроз маглу! Све је било неоштро, линије закривљене, боје помешане! Јутрос као да је нека невидљива рука избрисала мрену са мојих очију! Предмете видим јасно, када читам очи ми не сузе! И наједном сетио сам се сна који сам сањао пре неколико дана! Рекао сам вам да ме је тај сан јако узбудио, а ујутру ничега нисам могао да се сетим... Данас као отворена књига, сећам се сваког детаља, сваке појединости... Као филм који се пројектује пред мојим очима! Слика по слика! Кадар по кадар! Видим дрво које је расло испред наше куће, сваку грану, сваки лист... Улице без тротоара, периферија града, тамо где престаје асфалт и почиње блато. У тој улици сам ја рођен, тамо сам ишао у школу... Био сам увек најбољи ђак. Одувек сам знао да ћу студирати медицину. Родитељи су ми се развели док сам још био дете. Живео сам сам са мајком. Мајка је била лепотица. Висока, природно црне косе, беле коже, плавих очију. И данас је видим, могу руком да је додирнем. Осећам мирис њене коже... Шум њене косе... Била је рођена за госпођу а морала је да ради све и свашта да би нас издржавала. Зарађивала је новац на разне начине: чувала децу, радила по кућама, препродавала старе ствари. Затим је почела да доводи мушкарце у стан. Навлачио сам јорган преко главе да не бих чуо љубавне уздахе и њене крике. Све што је зарадила давала је мени. Само да завршим студије. Знао сам да када завршим студије, наша несрећа престаје. Тако сам и говорио мајци. Преселићемо се у други стан, нећеш више морати да радиш, ја ћу те издржавати... Мене није срамота пред вама да искрено признам: до своје осамнаесте године ја сам спавао у кревету са својом мајком! Држао сам је за руку по целу ноћ! Спавао са главом на њеном рамену! Вама то може изгледати чудно, настрано. Немојте доносити прерано погрешне закључке! Ја вас уве-

равам да је то једна сасвим нормална појава! Љубав између мајке и сина је нешто најлепше на свету? Зар између та два бића не постоје најнежнија и најсуптилнија осећања! Нема ривалитета, суревњивости, љубоморе као између мајке и ћерке! Син је у очима своје мајке вечито дете, а мајка је за сина богиња, пророчица! Зар у томе има нешто ружно? Ја постављам питања а одговор препуштам вама! Вашем разуму и вашим осећањима! Моје студирање се одужило, скоро десет година. Мама је почела да пије, поружнела је, почела је да доводи у кућу разне људе! Не могу да кажем: било је ту и финог света: адвокати, професори, инжињери! Чак је био и један познати новинар из локалне радио станице! Неки су ми доносили и слаткише: бомбоне, чоколаде, лизалице! Стављали су ме у крило, цупкали на коленима!.. Док су чекали да на њих дође ред! Наравно, мајку сам жалио али нисам могао да јој помогнем. Најзад је дошао и тај дан.. Ја сам дипломирао. Постао сам доктор. Славио сам са пријатељима цео дан и целу ноћ. Дошао сам кући пред зору, пијан. Она ме је чекала. Свечано обучена... Била је луда од среће. Затим смо сели за сто, вечерали и поново пили... Свега се сећам као кроз маглу... Ја сам легао у кревет, била је зима, јако хладно. Нисмо имали за грејање. Мајка је легла поред мене. Осетио сам њено топло тело. И она је пребацила руку преко мене. Њене усне су се приближиле... Пољубила ме је и рекла: “Ово је насрећнији дан у мом животу! За овај дан сам живела”. Пољубио сам и ја њу. Загрлио је. Ставио главу на њене груди... Боже, како ми је било лепо... То је била најлепша ноћ у мом животу. Ујутру када сам се пробудио... Болела ме је глава, била ми је мука, повраћало ми се.... Отишао сам у купатило... Нисам могао да верујем својим очима. Мама је висила изнад каде. Обесила се о металну цев. На дан када сам дипломирао... На дан када сам постао доктор.

Доктор почне да љаче. Болесници се лагано разилазе, остјане само Дама. Она га нежно љомилује љо коси.

ДАМА: Хоћеш да будеш моје дете?

ДОКТОР: Хоћу!

ДАМА: (Милује га љо коси)
Мали мој, срећо моја... дођи својој мами...

XV СЦЕНА

Доктор седи за столом и нешто пише. Улази Управник.

УПРАВНИК: Како сте драги колега?

ДОКТОР: Боли ме глава... Већ неколико дана имам мигрену...

УПРАВНИК: Зашто ми се нисте јавили...

(Изводи из цепа од манирила јуну шаку таблета различитих боја)

Узмите, попите ово!

ДОКТОР: Све то!

УПРАВНИК: Да, то ће вас смирити... Много радите. Ја схватам ваше амбиције али претерали сте... Морам са вама озбиљно да разговарам

ДОКТОР: О чему се ради?

УПРАВНИК: Болесници су узнемирени... Шта се то догађа?

ДОКТОР: Не разумем

УПРАВНИК: Од када сте ви дошли... Они су јако узнемирени... Нисам сигуран да ваш третман даје резултате... Ви немате искуства. Веома је опасно аматерски чачкати по душама ових несрећника. Свако од њих носи неку своју несрећу, бори се са неким својим утварама.

ДОКТОР: Ја покушавам управо да их тога ослободим!

УПРАВНИК: И шта им нудите за узврат? Претпоставимо да оздраве. Куда ће да иду? Ко ће их примити. Шта ће радити? Од чега ће живети? Будите у њима наду која је неостварива. Да будем искрен: лепше смо живели док ви нисте дошли! Постојао је неки ред, одређено поштовање... Вашим доласком све се срушило као кула од карата...

ДОКТОР: Ја се заиста извињавам, мислио сам најбоље...

УПРАВНИК: Нико вама ништа не замера! Трудити сте се... Дали сте све од себе! Исцрпљени сте и духовно и физички... Погледајте се у огледало: на шта личите? На страшило? Да вас човек сретне у мраку, да се уплаши! Зашто се толико исцрпљујете! То није добро за ваше здравље! Дрхте вам руке! Кожа вам се наборала на лицу! Окрените се око себе! Погледајте кроз прозор, и шта видите? Дошло је пролеће, све је олистало,

свуда буја живот! Погледајте небо, те прекрасне боје! Та лепота нема име! Изађите у природу, прошетајте... Удахните пуним плућима ваздух! То ће вам повратити енергију, жељу за животом!

ДОКТОР: Боже а као да је јуче пао снег! А ви кажете да је дошло пролеће! Као да сам преспавао сво то време!

УПРАВНИК: Преспавали сте, да, преспавали сте! Ја сам се забринуо за вас... Данима не излазите из своје собе! Нисам хтео да вас узнемиравам... Мислио сам да пишете ваш рад, да вам је потребна концентрација! Како напредује ваш рад?

ДОКТОР: Још сам на почетку!

УПРАВНИК: То је и нормално! Најтеже је сакупити довољно материјала! Онда треба извршити селекцију свега тога! Проверити све чињенице! Разрешити дилеме, осмислити концепт. Упоредити своја запажања са радовима других научника! Ако вам је потребна помоћ, практична или стручна – ја вам стојим на располагању! Дању ноћу када год зажелите...

ДОКТОР: Пакујем се и идем за Београд!

УПРАВНИК: Зашто? Навикли смо на вас! Пуно ћете нам недостајати! Ви сте унели у ову нашу жабокречину свежје, савремене идеје! Отворили сте нам очи! Али ако сте тако одлучили, нико се неће томе противити! Поздравите ми колегу Андрејевића! Написаћу вам набољу препоруку... Даћу вам службени ауто да вас одбаци до станице... И још нешто телефонирао је ваша вереница. Каже да јој се не јавља на телефон, да не одговарате на њена писма... Искључили сте мобилни телефон, зашто? Уплашена је шта се догађа са вама...

ДОКТОР: Ја нисам добио никаква писма...

УПРАВНИК: Стоје на портирници већ неколико месеци... Уколико их чистачица није бачила... Ја сам мислио да их ви намерно тамо остављате да не желите да их узмете... А што се тиче мобилног телефона, заборавио сам да вам кажем... Овде нема домета... Тј, има али смо га искључили да се болесници не би узнемиравали... Има свакојакних позива, телефонирање је иначе губљење времена... Јавите се вереници, веома је узненирена... Шта се догађа са вама... Каже: као да сте у земљу пропали... Ни гласа од вас... Већ месецима... А она вас стрпљиво чека! Вероватно и планира венчање! Ви сте срећан човек! Ускоро ћете бити ожењен човек, затим ће доћи деца...

ДОКТОР: У праву сте! Ја не могу да замислим свој живот без деце! А ви? Ожењени сте имате децу?

УПРАВНИК: Не... Одувек сам живео сам!

ДОКТОР: Зашто?

УПРАВНИК: Можда зато што ме нико није научио да волим? У ствари имао сам вереницу, давно, пре много година! Био сам лудо заљубљен у њу! Она је била удата и доста старија од мене! Ја сам имао шеснаест а она тридесетипет! Године за мене нису никада представљале неку сметњу када је у питању искрена веза! Муж, грубијан, охол, примитиван, силеџија! Власник транспортног предузећа "Коста-транс"! Волео сам је искрено, дубоко! И она мене! Клели смо се једно другом на вечну љубав! Планирали будућност! Ја сам маштао о кући пуној деце! Као и ви, обожавам децу! Једнога дана док је њен муж био на путу, она је предложила да одемо на море, у Будву! Она све плаћа, авион прва класа, хотел пет звездица! Дала ми је новац да одем у туристичку агенцију купим авионске карте и све остало! Ја сам узео новац и отишао! Нисам ходао, летео сам на крилима среће! А тамо на шалтеру прекрасна девојка, коса до рамена, очи плаве, кожа прозирно бела! Чудо од лепоте! Одмах сам се заљубио и предложио да она и ја одпутујемо заједно на море! И отишли смо! Провели смо три чаробна дана!

ДОКТОР: А жена, несрећна жена? Она вас је проклела?

УПРАВНИК: Не, напротив! Била ми је захвална! Замислите, муж се вратио раније са пута и шта би се догодило да је није затекао код куће! Свађа, туча, развод. Адвокати судови, парнице! Овако све се мирно завршило, захваљујући мени! Наша је љубав после тога била још јача! Био сам заиста луд за њом! Једнога дана сакупио сам сву своју бедну уштеђевину отишао у јувелирницу и купио прстен! Решио сам да је запросим. Отишао сам у њен стан и... затекао је са другим! Поред мужа и мене имала је и љубавника! Извадио сам пиштољ, то је био стари ратни трофеј мога оца "Валтер" 7,4 мм! У шаржеру шест метака! Испалио сам три у љубавника, два у њу! Њу сам ипак волео! Шести сам чувао за себе! Њега сам промашио, њу погодио два пута! У стомак и главу! Шести метак намењен мени, заглави у цев! На срећу или несрећу ко ће га знати? И поред два прецизна поготка, преживела је!

ДОКТОР: Хвала Богу!

УПРАВНИК: Остала је парализована у колицима...

ДОКТОР: Јадна жена! Ви сте јој упропастили живот!

УПРАВНИК: Не, варате се! Када се све то догодило! Помирила се са мужем! Он јој је све опростио! Продао је транспортно предузеће и сав новац потрошио за њено лечење! Сада много више брине о њој него раније! Остали смо најбољи пријатељи! Обилазим је бар једном недељно! Носим цвеће, кекс, бајадере... Некада је прошетам по парку! Прочитам јој новине, испричам шта се све догађа у граду! Њу то све веома занима! Нисам сигуран да ли схвата увек што јој причам! Мислим да разуме! Али немам доказа! Никада ми не одговара на питања! Али то мене не обесхрабрује! Ја знам да се упорност исплати... Ви сте једном и сами рекли: када је у питању туђа срећа морамо да се жртвујемо!

ДОКТОР: Зар вас нису судили?

УПРАВНИК: Јесу, осудили су ме на осам година малолетничког затвора... Пустили су ме после четири због доброг владања!

ДОКТОР: Ја сам уверен да вам Она ипак није опростила!

УПРАВНИК: Опростила ми је! Спасео сам јој живот! Већа би несрећа била да се удала за тог са којим ме је варала! Он је био неки пропалитет: алкохоличар, преварант!

ДОКТОР: А ваши родитељи, шта је са њима?

УПРАВНИК: Дуга прича... Оца нисам упамтио, напустио нас је одмах по мом рођењу! Мајке се сећам као кроз маглу! Умрла је када сам имао четири године! Прегазео је камион на пешачком прелазу! Био ми је рођендан. Мајка ми је купила у радњи велику шарену лопту о којој сам данима сањао! Изашли смо из радње ја сам држао лопту у наручју као нешто најдраже и најмилије! Био сам тако срећан! Најсрећније дете на свету! Подигао сам се на прсте да пољубим мајку у знак захвалности! А онда не знам ни сам како из руку ми је испала лопта! Наишао је камион! Онај велики с приколицом, десетонац! Мајка се бацила да дохвати лопту... и директно под камион! Мени ништа, ни огреботина!

ДОКТОР: Невероватно! Живот уме да буде суров! Чиме смо заслужили добро или зло?

УПРАВНИК: Одгајила ме је тетка! Није се никада удавала, била је уседелица! Живела је годинама сама са гомилом мачака! Мачке је волела највише на свету! Нећете веровати када је умрла и ако сам јој ја био једини род, све је преписала мачкама! Кућу, имање, уштеђевину! Мрзела је децу јер су често камење гађали мачке! Зато није ни имала своју! Додељен сам јој судском пресудом, она је била моја једина родбина! Ако се нечега плашим у животу то су мачке! Ноћу сам се покривао јорганом преко главе јер сам се плашио да ми мачке канџама не ископају очи! Онда сам им у храну стављао мало мишомора... Умирале су једна за другом! Тетка је била очајна! Позвала је ветеринара и све се открило! Избацила ме је из куће! Отишао сам у град и радио разне послове да бих преживео! Продавао сам цвеће по кафанама, носио кофере на железничкој станици, мешао малтер на грађевинама... Сналазио сам се... Када сам одрастао, запослио сам се овде као ноћни чувар! Допао ми се посао... Уписао сам факултет, дипломирао... И тако мало по мало... Постао Управник! И ја се, као и ви, често питам: чиме смо заслужили добро или зло? Живот И смрт су две стране исте медаље. Само зависи на коју страну се окренете! Куда вас ветар однесе! А то често не зависи од нас! А сада вас остављам да се спакујете. Још једном, срећан пут! Заиста ми је жао што одлазите! Јесте ли добро размислили? Шта губите а шта добијате? Измерите као на кантару па онда одлучите!

XVI СЦЕНА

Доктор љакује сивари. Улази Дама.

ДАМА: Одлазите, напуштате нас...

ДОКТОР: Да... Управник мисли да вам не чиним добро... А и мени је понестало енергије! Уморан сам! Боли ме глава, руке ми се тресу! Опет ми сузе очи када дуже читам! Потребан ми је мир, спокојство!

ДАМА: Исти сте као и сви други мушкарци! Нема у вама ни трунке емоција! Ви сте један округли, бездушни створ! Ви ништа не разумете?!

ДОКТОР: А шта то треба да разумем?

ДАМА: Зар не схватате шта се овде догађа?

Окућљају се болесници.

ДОКТОР: Драго ми је што сте дошли... Одлазим... Хтео сам да се видимо још једном и да се опростимо... Хоћу да будем искрен са вама: дичимо се победама али достојанствено признајмо и поразе! Ако смо довољно паметни често много више извучемо поука из пораза него из победа!

ЧОВЕК: Одлазите?

ДОКТОР: Да, одлазим! Управник мисли да вам не чиним добро овим разговорима да вас узнемиравају... Ја сам дошао са најплеменитијим побудама. Желео сам да помогнем да своје знање ставим у службу науке! Не могу рећи да сам разочаран, али не могу рећи ни да сам поносан! Замислите реку која тече од извора до ушћа! Такав је и човеков живот! Рађамо се на извору у мукама, умиремо на ушћу, смирили и радосни! Уливамо се у велико небеско простанство и нестајемо! За време свог тока наш живот кривуда, доживљавамо успоне, падове, победе и поразе.. Ја сам желео... Ја сам хтео да исправим ток те реке... Да у ваше животе унесем радост и задовољство! Да вас вратим на прави пут! Да вам отворим очи! И да уздигнуте главе кренете у нови живот! Нисам успео! Али то не значи да људи који дођу после нас неће успети! Наш тежак живот, наше муке биће њима подстицај за нова величанствена дела! Зато се ја не стидим да признам свој пораз! Јер за оне који долазе после мене то је победа!

Сви айлаудирају.

ДОКТОР: Хвала! Знам да није добро што одлазим али би било горе да останем! Где је Дечак?

ЧОВЕК: Видео сам га синоћ, био је уплашен и узнемирен!.. Хтео је да разговара са вама... Ви сте спавали није хтео да вас буди!

ДАМА: Доктор ја вас молим останите још неколико дана, ја се плашим... Нешто ће се страшно догодити ако ви одете.

ДОКТОР: Ништа се неће догодити... Све ће бити исто као и пре...

ЧОВЕК: Тога се и плашимо...

СТАРАЦ: *(Муца, џешико џовори)*
И ја бих волео да останете? Хоћу нешто да вам кажем... Нема пута натраг. Ако жели да открије свет, човек мора да иде напред.

- ДОКТОР: Не могу овако више! Све ми се збркало у глави! Морам да станем и да погледам: где сам, ко сам, куда идем! Не видим излаз из овог лавиринта! Зашто не можемо да живимо са неким ко нам је близак, ко нас схвата и разуме!
- ДАМА: Докторе, осврните се око себе: срећа вам је на дохвату руке!
- ДОКТОР: Зашто не можемо да живимо са нашим другим ја, нашом сестринском душом, нашим љубавним двојником који је потпуно налик на нас.
- ДАМА: Останите! Ја ћу вам све пружити: љубав, разумевање, пажњу, нежност... Моја душа тежи да се споји са вашом! Ја сам ваша сродна душа!
- ДОКТОР: Зашто увек изнова морамо да крећемо са бојних поља, због нечијих амбиција или политичких циљева! Зашто смо увек у непрестаној борби са самим собом и са другима! Зашто смо увек у сукобу због нашег темперамента, начина мишљења и живота, без обзира из које средине потичемо, без обзира на наш карактер. Ја сањам о заједничком животу, разумевању, без зависти, охолости, љубоморе...
- ДАМА: Ми сањамо исти сан! Заједнички живот са вољеном особом. Дани испуњени срећом и разумевањем! Без љубоморе, зависти, охолости! Ви сте особа која испуњава све моје снове! Срушићемо све препреке! Изаћи на светлост дана! Наша љубав засјаће на небу као сјајна комета!
- ДОКТОР: Али ви не знате ништа о мени! Ви не знате какав сам ја човек! Шта се све крије у мојој души! Какве тајне ја чувам само за себе! Жао ми је! Одлучио сам... Одлазим! Кофер где ми је кофер... А да, ставио сам га синоћ у орман...

*Доктор отвори орман. У орману обешен виси Дечак. Сви заједнички...
говоре између себе... Дама криши руке, љаче... Човек се завуче у уџао,
дрхти... Сипарац навуче кацић преко главе...*

XVII СЦЕНА

Управникова канцеларија.

УПРАВНИК: Жао ми је, дешава се... То ми не можемо да спречимо... Није то први пут...

ДОКТОР: Није показивао никакве суицидне симптоме...

УПРАВНИК: Можда је и показивао само ви то нисте видели... или нисте желели да видите.. С обзиром на ваше искуство, ништа вам не замерам... Спаковали сте се?

ДОКТОР: Да

УПРАВНИК: Парчетом стакла је себи пререзао вене на рукама а затим се обесио... Боже, тога се требало сетити! Није му било довољно што је пререзао вене на рукама... Ви нисте ништа приметили?

ДОКТОР: На шта мислите’

УПРАВНИК: У последње време да ли је био узбуђен, нервозан, агресиван...

ДОКТОР: Не, понашао се сасвим нормално...

УПРАВНИК: Да, то је најгоре стање! Тада је све могуће! Да ли вам се поверио, говорио о својој прошлости...

ДОКТОР: Уобичајене ствари... Да ли има родбине ?

УПРАВНИК: То покушавамо да сазнамо... Све ове године нико се није јавио. Нико га није посетио! Он је овде био сасвим срећан и задовољан... Све док ви нисте дошли!

ДОКТОР: Не разумем!

УПРАВНИК: Од када сте ви дошли овде се догађају чудне ствари! Ми живимо у неком другом времену... Нас се стварност не дотиче... Ми живимо у нашем времену... А ви сте све то пореметили... То вам је као када живите у соби са затвореним прозорима, загушљиво је али сте ви на то навикли... Можда вам не прија али вам и не штоди! Неко дође са стране и отвори прозор, унесе свеж ваздух, вама прија свеж ваздух ви га удишете пуним плућима, уживате, лепо вам је. Скоро сте омађијани лепотом и свежином! А онда, кашаљ, болови у грудима, плујете крв... Прехладите се, назебете и умрете! Разумете шта хоћу да кажем! Није могао да поднесе очево самоубиство... Све смо покушали... Били смо тако пажљиви са њим... Није нам успело... Можда би и успело да ви нисте дошли...

ДОКТОР: Хоћете да кажете да сам ја крив за његову смрт...

УПРАВНИК: Не, наравно да не... Износим само чињенице... до вашег доласка је био жив, нормално се понашао...

ДОКТОР: Хоћете позвати полицију?

УПРАВНИК: Наравно, али то нема никакве сврхе... Они напишу извештај какав им ми издиктирамо... Они се не мешају у то. То су наше ствари... Жао ми је Дечака, био ми је драг...

ДОКТОР: И мени... Да ли ћете некога обавестити о његовој смрти...

УПРАВНИК: Рекао сам вам : нико га годинама није посетио... Баш ми је жао, тако ми је био драг... Спаковали сте се... Молим вас идите што пре... То је и за ваше и за наше добро!

ДОКТОР: Да... Али ја хоћу да се сазна права истина!

УПРАВНИК: Истина, сви то хоћемо? Али ко зна шта је права истина? Наш задатак је да убедимо болеснике да преузму пуну одговорност за могуће догађаје који се можда никада нису ни догодили! Стварност је грех против разума за који се понекад мора да плати животом! У принципу увек је могуће приказати како је логичније да се нешто деси непредвидиво него нешто што сви очекују! Ако ви сазнате шта је права истина, јавите нам. Био бих вам захвалан! Ако се не видимо, срећан пут и све најбоље...

Управник изађе. Доктор седи нейомичан. Уђе Човек-ауто.

ЧОВЕК: Рекао сам вам да ће се догодити нешто страшно... Ви ме нисте слушали... И то није крај!

ДОКТОР: Како ти то знаш?

ЧОВЕК: Знам... Осећам... Видим!

ДОКТОР: Шта видиш?

ЧОВЕК: Све... све оно што други не виде... Кад други виде светлост ја видим таму... Кад други виде добро ја видим зло...

ДОКТОР: Шта ће се догодити?

ЧОВЕК: Не знам

ДОКТОР: Мало пре си рекао да знаш!

ЧОВЕК: Не знам... Осећам... Не идите! Останите!

ДОКТОР: Не могу да помогнем...

ЧОВЕК: Он се није сам убио... Убили су га!

ДОКТОР: Ко?

ЧОВЕК: Био је обешен са пререзаним венама на рукама... Мртав човек се обесио... Прилично чудно...
(Тихо)

Ја знам ко је то урадио... Ја сам видео! Ја сам све видео! Паркирао сам ауто иза зграде јер се прегрејао мотор! Угасио сам фарове... Спустио седишта и незаинтересовано гледао у даљину... Вама могу да кажем у поверењу: договорио сам да се видим са једном удовицом која ради као касирка у самопослузи! Био сам веома узбуђен! Та веза траје већ неколико месеци! Ништа се још није догодило али је питање дана када ће се догодити! Ноћ је била тамна без месечине! Грмело је, спремала се олуја! И онда сам видео... Све сам видео... Изнели су његово тело из трпезарије... Руке су се вукла по земљи... По земљи је капала крв?

ДОКТОР: Не верујем, то није истина! Била је ноћ! Како си видео?

XVIII СЦЕНА

Дама, Човек и Сипарац седе у сиполицама које чине круж. Једна сиполица је празна. У средини седи Доктор. Дама хистеријично љаче... Човек се смеје... Сипарац удара сиполицом о под. Доктор седи за сиполом. Поред њега велики кофер. Сви ћуше...

ДАМА: (Доктору)
Кажите нешто, зашто ћутите?

ЧОВЕК: Ви сигурно нешто знате што ми не знамо!

ДАМА: Ви сте тако паметни и образовани! За вас нема тајни? Шта се то догађа?

Изненада Сипарац усипане, прича веома брзо, као да се љачи да не заборави шипа хоће да каже.

СТАРАЦ: Као дете целог живота ишао сам бос по камењару пуном змија. То је крај где људи и змије живе заједно. Никада ме ни једна змија није ујела. Дошли су људи из града и рекли да је то опасно и да морам да носим ципеле. Родитељи су ми за осми рођендан купили ципеле. Био сам јако поносан што и ја имам нове ципеле. Први пут када сам их обукао ујела ме је змија. Била је у ципели. Сакрила се од сунца.

ДАМА: Умрли сте?

СТАРАЦ: Преживео сам... Одвели су ме у болницу... Док су ме возили у болницу био сам између живота и смрти... Ближи смрти него животу... Пред очима су ми се појављивале разне слике... Да

будем искрен: ја не верујем у Бога! Ја сам атеиста! Био и остао! Тада сам зачуо глас који као да је допирао са неба! Ти ћеш постати велики човек, учинићеш велика дела за свој народ! Спасићеш свој народ пропасти и нестајања... Глас је говорио још неке ствари којих се више не сећам... Био сам дете имао сам осам година! Од тада сам знао да сам пред-одређен за нешто велико! И целог живота сам радио да испуним тај завет... Да спасем свој народ од пропасти и нестајања...

ДОКТОР: И јесте ли га спасли?

СТАРАЦ: Јесам... Били смо на ивици понора! Требало је учинити само један корак и стрмоглавили бисмо се у понор... Ја сам заставио мој народ...

ДОКТОР: Као Христ...

СТАРАЦ: Да као Христ... Он је спасао свој народ искушења, он је преузео њихову кривицу на себе... Њега су разапели због њихове кривице... И мене су разапели...

ДОКТОР: И ви сте васкрсли?

СТАРАЦ: Да... Васкрсо сам!

ДАМА: Зашто онде нисте на небу?

СТАРАЦ: Зато што сам ја већи мученик од Христа... Мене је Бог оставио на земљи! Мене је Бог напустио... Није ме узео у своје наручје... Моје ране нису зарасле... Из мојих рана још капље крв... Ја сам већи мученик од Христа! Ја сам на земљи а он је на небу! Ви једини можете да нас спасите... Останите, молим вас....

ХИХ СЦЕНА

Управникова канцеларија.

УПРАВНИК: Ви заиста не знате шта хоћете! Идете или остајете?

ДОКТОР: Идем... У ствари, остајем...

УПРАВНИК: Како хоћете... Мени је свеједно... Допада ми се код вас та неодлучност! То је особина правог научника! Сумња у све! Па и у самог себе! То је једини начин да се дође до правих научних открића! Без тога не би било Њутна, Коперника,

Дарвина! Када погледате небески свод шта видите? Сунце које се окреће око Земље! Али то је лажна слика света! Никада не треба веровати у оно што видите! Истина је негде другде! На вама научницима је да је откријете и прикажете нама обичним смртницима!

ДОКТОР: Не знам више шта да радим... У глави ми је потпуна збрка... Не могу да спавам... Целе ноћи чујем гласове, плаше ме сенке које играју по зидовима... Будим се сав мокар од зноја... Привиђају ми се ликови из прошлости... Прошлу ноћ сам разговарао са стрицем који је умро још пре оног рата... Дошао је и сео на мој кревет, распитивао се за родбину, ко је жив, ко је умро? Какве су политичке прилике? Како живимо? Колике су нам плате? Када ћу да магистрирам... Чак је знао и тему мог магистарског рада... Причали смо целе ноћи... Све до зоре... Тако сваке ноћи... Разговарам са неким непознатим особама... Не знам зашто? Не знам ко су те особе... Шта хоће од мене? А мајку, никада не сањам? Скоро да сам заборавио њен лик! Имам сам једну фотографију, сликали смо се у Врњачкој бањи, када сам био дете, на извору минералне воде! Мајка ме држи у наручју... Прислонила је образ уз мој образ... Као да смо једно биће! Два тела а једна душа! Погледајте, то ми је једина фотографија!

Управник узме фотографију, пажљиво је разгледа а затим је поцепа...

ДОКТОР: (Сакупила је комадиће фотографије)
Зашто сте то учинили?

УПРАВНИК: За ваше добро!

ДОКТОР: Зашто сте то учинили?

УПРАВНИК: Ви више нисте дете! То морате да схватите! Што пре то схватите пре ћете одрасти! Узмите, ово и попите... Биће вам боље!

Доктор попије неколико таблета.

УПРАВНИК: Да ли вам је боље

ДОКТОР: Да... Много боље... Хвала вам... Глупо је што сам и дошао овамо да вам правим проблеме...

УПРАВНИК: Напротив мени је драго што сте овде... Ви сте даровити, талентовани, можда једино мало преосетљиви...

ДОКТОР: Сахранили сте Дечака... ?

- УПРАВНИК: Да... На болничком гробљу... Био је веома тужан испраћај...
- ДОКТОР: Хтео бих да однесем цвеће на његов гроб...
- УПРАВНИК: Племенита идеја... Свакако то урадите... Само знате има један мали проблем... По болничким правилима ми не обе-
лежавамо гробове умрлих... Тј, не стављамо не гробове
имена... Само бројеве из болничке картотеке... Таква су
правила... Можда мало нехумана, али то је тако годинама...
Ја сам предлагао да се то промени ако се појави евентуално
родбина... Али знато како то иде са бирократијом... Под-
несете захтев и онда они решавају годинама... Али цвеће
свакако однесите. Ставите на било који гроб... Свеједно је...
То је тако лепо од вас! Овде недостаје те људске соли-
дарности, пажње, нежности!
- ДОКТОР: Да ли знате коју је врсту цвећа волео!
- УПРАВНИК: Не заиста не знам... Али то није ни битно... Важан је гест...
- ДОКТОР: Ја сам размишљао да однесем каранфиле, али то цвеће је
некако грубо, не одражава права осећања доносиоца. Руже,
то је више девојачко цвеће! Гладиоле, сувише помпезно,
театрално... Хризантеме, цвет је леп али је лишће ружно!
Пољско цвеће, лепо изгледа, лепо мирише, нема патетике,
али с друге стране: предпостављам да су гробови већ окру-
жени пољским цвећем и то природним које ту цвета само од
себе... И потпуно је бесмислено доносити вештачко цвеће
ако већ имате латице природног...
- УПРАВНИК: Да, мислим да сте у праву... Видите ја нисам размишљао на
тај начин... Ви размишљате сасвим другачије од мене... Ваши
закључи су заиста бриљантни и уопште ваш начин разми-
шљања... Како су остали пацијенти? Како је та несрећа
деловала на њих? Да ли сте успели да их смирите?
- ДОКТОР: Веома су узнемирени...
- УПРАВНИК: Нормално, сви смо га волели... Сви смо узбуђени... А шта је
са старцем, јел сте нешто открили? Ко је, одакле долази?
- ДОКТОР: Са њим сам направио највећи напредак... Мисао му је још
увек веома конфузна, али је проговорио... Говорио је нешто
о Христу, поредио себе као мученика са Христом...
- УПРАВНИК: Имали смо више пута анђеле, ђаволе, виле, вилењаке,...
Појави се понекад Хитлер, Наполеон... Има једна заним-
љива прича: професор са Природно математичког факул-
тета, доктор наука, академик,... Жена га је напустила и

побегла са његовим младим асистентом... А он умислио да је Ајнштајн не би ли му се она вратила... Умро је јадник пре неколико година! У последње време у моди је Дража... Можда је то због ове промене политике... Увек нам је блиско оно што је до скоро било забрањено... Чудно је, никада нисмо имали Андрића или Црњанског, Вука, Доситеја... То су ликови који их не привлаче! Не знам зашто? Ближа нам је крв и смрт него љубав и пријатељство... Шта ви мислите? Такав смо народ и ту се ништа не може мој докторе! Христ? Интересно... Нисмо до сада имали Христа, колико се ја сећам... Али у сећање се не можемо поуздати... Моје памћење, издаје полако... Немојте ми замерити, то је због година... На младима свет остаје!

XX СЦЕНА

Неколико поједино и идентичних гробова. Човек, Дама, Сипарац и Доктор носе букети цвећа. Иду од гроба до гроба.

ДАМА: Чудно, сви су гробови исти...

ДОКТОР: Само бројеви и ништа више...

СТАРАЦ: Нема нигде свежје земље...

ДОКТОР: Стаavimo по један цвет на сваки гроб... Сви су гробови исти: и пријатеља и непријатеља!

ДАМА: То сте лепо рекли!

ДОКТОР: У животу се разликујемо у смрти смо сви једнаки!

ДАМА: Докторе, како сте ви паметни!

XXI СЦЕНА

Сиполице су поређане у круж. У проспорији су само Дама и Сипарац. Улази Доктор. У уљу проспорије велики докторов кофер.

ДОКТОР: Где су остали?

ДАМА: Сигурно је гужва на ауто-путу... Стићи ће! Он увек стигне са закашњењем али стигне...

- СТАРАЦ: Ја сам долетео на великој птици. Испред је било огромно поље. Пуно народа. Сви су узвикивали моје име...
- ДАМА: А ти си их све нахранио кором хлеба?
- СТАРАЦ: Ја сам их нахранио надом... Скинуо сам им окове којима су били оковани... Скинуо сам повез са очију који им је био везан.... Показао сам како да се поносе прошлошћу, и да не страхују за будућност... Показао сам пут у будућност... Сви су извикивали моје име? Било је пуно застава.... Парола, транспарената... Носили су ме на рукама. Био сам кап воде у мору... Трунка соли у океану. Сви су ишли за мном. Сви су понављали оно што сам ја говорио... Сви су хтели да буду ја! Ја сам све знао и видео оно што они нису могли видети!
- ДАМА: То су све глупости! Трућања сенилног старца... Докторе...
(Дама му се приближи)
Доћи ћу ноћас код вас... Али бих волела да се мало дотерате... Када сте дошли били сте много елегантнији... Обријани, намирисани... А видите на шта сада личите... Као Робинсон Крусо... Пустињак... Сасвим сте се запустили... Заборављате да сте у присуству једне Даме...
- ДОКТОР: Да опростите у праву сте... Потпуно сам се запустео... Где ми је кофер... Немојте ми замерити, обући ћу чисту кошуљу...

Доктор довуче кофер до средине сцене... вуче га са најором. Ојвори кофер: из кофера испадне Човеково тело. Дама вриши... Стирац удара столицом о под.

XXII СЦЕНА

Управникова канцеларија.

- УПРАВНИК: Смирите се, смирите се! Такве ствари се догађају, ретко али се догађају! Поједини болесници данима размишљају о начину своје смрти! Они хоће да фасцинирају живе. Ако то већ нису успели својим животом онда то хоће да ураде својом смрћу... Постоје невероватна самоубиства. Погледајте мало болничку картотеку нећете веровати својим очима... Каквих све ту има самоубиства. То ни најлуђа машта не може да замисли! Нека су права ремек дела! Достојна велике литературе... Када сам био млађи, носио сам се мишљу да напишем један велики роман као Толстој или Достојевски: "Записи из

мртваг дома”, :Васкрсење”, “Зли дуси”! То су моји узорни у литератури! Често цитирам Толстоја. “Смрт Ивана Иљича” то је бриљантна књига:

“У животу починио је такве ствари које су му се своје-ремено чиниле као велике гадости и уливале му одвратност према самом себи у часу кад их је чинио: али касније, увидевши да такве ствари чине и људи на највишим положајима, и не сматрају их гадостима, он не само да их је сматрао добрим већ их је потпуно заборавио и сећања на њих није га ни мало огорчавало.”

Боже, какав је то стил! Каква мисао! Толстој је просто геније! И ја сам написао стотинак страна... Мало већа прича или мало мањи роман! Наравно не може то да се пореди са Толстојем! Ако хоћете могу да вам покажем. Занима ме ваше мишљење! Ви сте образовани, начитани... Да процените да ли то има неке литерарне вредности... Да ли вреди наставити са писањем? За све ове године од када сам овде, накупило се материјала, само то сада све треба сложити, дати томе литерарну форму... Хтео бих да понудим одређени угао гледања, одређену слику света, одређени опис људског стања које се може приказати једино кроз људску душу! Био бих вам веома захвалан ако бисте то прочитали! Без икаквих обавеза! Увек ме је занимао однос живота и уметности. Колико се живот на прави начин рефлектује на уметност а опет када имамо пред собом неко уметничко дело то ни на који начин није слика живота, зар не? То је пројекција уметника! То је мој проблем! Живот је овде много окрутнији од уметности. Не знам како то све да помирим! Имам у себи надахнуће, имам око себе призоре из живота који су како сте се и сами могли уверити често веома драматични. Како све то спојити у уметничко дело!

“Душа и тело, тело и душа... Колико само ту има мистерије! У души има нечег анималног а тело има своје тренутке духовности! Чула могу да оплемењују а интелект да квари. Ко може да каже где престаје путени а почиње физички нагон! Како су само политике и произвољне дефиниције обичних психолога! Да ли душа сенке чучи у кући греха... Или се тело заиста налази у души”?

Не знам ко је то написао! Запамтио сам текст али сам заборавио име аутора. Ја нисам школовани психолог али мислим да познајем људску душу много боље од многих школованих психолога! Одвојеност духа од материје пред-

ставља мистерију а мистерија је и јединство духа и материје... Шта ви мислите о томе? Хтео бих са вама да продискутујем да чујем ваш искрен суд! Зашто никада не свратите у библиотеку? Имамо веома добро опремљену библиотеку! Свашта ћете тамо наћи! И не заборавите: духовно тело влада физичким!

XXIII СЦЕНА

Ноћ. Докџорова соба. Докџор се љреврђе, брише зној! У собу се увлачи женска љрилика. То је Дама. Увуче се у докџоров кревет.

ДАМА: Загрлите ме докторе! Тако сам уплашена!

ДОКТОР: Немате разлога да се плашите... Све је у реду...

ДАМА: Загрлите ме! Ја вас волим... поведите ме са собом... Радићу све што ви желите... Само ме поведите са собом! Ја вас волим! Волим вас од првог тренутка када сам вас угледала... Ја више не могу да живим без вас... Нас је судбина спојила. Судбина је одредила наш пут! И ми не можемо ништа против тога!

Докџор и Дама се сџирасно љрле... воде љубав.

Заџамњење-оџамњење

Јуџиро цвркуџ џџица... Докџор се буди...

ДОКТОР: Добро јутро, како сте спавали! Ја сам после дужег времена спавао као беба... Целе ноћи... Тако сам чио и одморан. И у глави ми се некако разбистрило. До јуче нисам знао куда ћу и на коју страну. А сада ми је све јасно. Како каже Чехов: "треба радити, поштено, мукотрпно за добробит свих а не само појединца"... Видим потуно јасно и прошлост и будућност... Све је као на длану! Просто је чудно како то до сада нисам схватио. Готово је са науком! Завршено је! Идем на село! У обичну сеоску амбуланту! Тамо где годинама није било доктора! У најзабитије село испод Голије или Дурмитора! Прелазићу дневно десетине километара, ићи од села до села, и лечити болесне, губаве! Ја се не плашим болести! Ја се више ничега не плашим! Ако треба умрећу да други живе!

Увече, када се уморан и ломан вратим у малу сеоску кућу пуну дечијег смеха и радости ви ћете ме чекати. Озарена и срећна лица! И наш живот ће бити испуњен радошћу и задовољством!

Брије се у кувалилу, звиждуће.

ДОКТОР: Срећа је ретко достижна али вреди целог живота трагати за њом! Не знам ко је то рекао! Али сам сигуран да сам је коначно достигао... Једна ноћ све измени у животу! Донео сам одлуку... Данас коначно одлазим! Водим и вас... Идемо заједно... Ако желите венчаћемо се... Као што видите ја вас просим... Али пре тога морам искрено да вам кажем неке ствари! Желим да у нови живот уђем без тајни, без прошлости! Ништа не кријем од вас! Ја сам верен... Имам вереницу... Али то је сада готово... Свршено за увек. Она је једна хладна особа и ја је уствари не познајем... Ноћас сам схватио да ме она не воли... И да ме никада није ни волела... Ми се знамо још као деца. Наши родитељи су пријатељи... Заједно смо ишли у школу, заједно смо студирали и некако је било природно да се на крају и венчамо... Хтео сам то да учиним родитељима... Мајци, она је јако волела... Некако су личиле једна на другу... И знате што је још чудна ствар: пред вама могу да будем искрен... Јер ако сте ви сагласни ми ћемо у будућности делити заједнички живот. И међу нама не би требало да буде тајни... Живели смо кућа поред куће. У истој улици. Али сам ја увек веровао да ће се она удати за мога брата а не за мене... Мој брат, он је прави лепотан... Висок, црн, са плавим очима, маркантна личност. Жене га обожавају! Када смо се играли као деца, њих двоје су се увек скривали а ја сам их тражио... Некада би се сакрили у стари порушени амбар некада у крошњу ораха. Испред наше куће растао је велики орах! Некада су се скривали у подрум... Трудиле су се да сакрију трагове! Али мене је било тешко преварити... Ја иначе тешко одустајем од својих намера... Када нешто решим, онда то морам да истерам до краја... Био сам у стању сатима да их тражим... Све док не би пао мрак... Али сам их увек проналазио... Они су се некада због тога љутили, не знам зашто? Таква је била игра: они су се скривали ја сам их тражио и проналазио на најскровитијим местима. Заједно смо ишли и у школу. Мој брат није био неки ђак. Два пута је понављао... Али без обзира на то све девојке у разреду су биле заљубљене у њега... Ја сам био најбољи ученик, вуковац... ђак генерације... Добитник Доситејеве повеље. Брат се једва провлачио... Сваке године на поправни... Ја сам уписао медицине и опет у свему најбољи. Студент генерације, просек 9,90! А он променио пет факултета, на сваком по један семестар! Једнога лета заједно смо ишли на море нас троје, скромно, студентски, узели смо

једну собу... Био је један кревет и један душек на поду! Наизменично смо спавали у кревету: брат и девојка, брат и ја... Али никада девојка и ја? Не знам зашто? И зашто ја то вама сада причам! Све је то прошлост! Све ћемо то заборавити! Спас је за човекову душу што је у стању да заборави прошлост! Нестане, као магла која се разиђе у зору када се на истоку појаве први сунчани зраци! Остану трагови, имена, ликови, догађаји... Али то су детаљи они нас не прогоне, не долазе у снове!

Доктор клекне поред кревета, Дамина рука виси испод покривача. Он јој пољуби руку.

ДОКТОР: Устајте мала лењивице... Рађа се нови дан... Идемо у нови живот! Раскидамо са прошлошћу... Удајте се за мене?

Женино тело падне са кревета... Доктор почне да урла... Улећи Угравник.

УПРАВНИК: Шта се догодило?

ДОКТОР: Не знам...

УПРАВНИК: *(Пића Жени пулс)*

Мртва је!

(Разгледа тело)

Нема телесних повреда... Задавили сте је јастуком...

ДОКТОР: Ја то нисам урадио...

(Почне да јеца)

Ја то нисам урадио... Ово је била најлепша ноћу у моме животу... Ја то нисам урадио...

УПРАВНИК: Смирите се, смирите се... Биће све у реду... Рекао сам вам: наши односи са полицијом су сасвим коректни... Они овде не спроводе никакве истраге. Овакве ствари се догађају... Напала вас је, ви сте у самоодбрани... догађа се... Нисте ви ништа криви... Поуздајте се у мене... Ја ћу то средити... Попијте ово, биће вам боље... Лезите, одморите се... Покушајте да заспите... Покушајте да заборавите... Ја сам вам пријатељ. Немате чега да се плашите! Сваки човек има неке планове: како живети, на који начин! Како се односити према другима? И када мисли да му је све јасно, одједном, нешто се догоди и све падне у воду... Мислите да сте живели најпоштеније, да сте били коректни према околини, волите своју породицу, нисте никада преварили жену, нисте никада ударили дете... И онда, враћате се са дечијег рођендана,

жена седи поред вас, дете спава на задњем седишту, попили сте неколико чашица, ништа нарочито, нисте пијани само сте лепо расположени, срећни, задовољни животом којим живите и својом мисијом на овој планети. Пада ситна киша, ближи се јесен, коловоз је клизав, вас то не узбуђује, ви возите полако, јер ви све исправно радите. Изненада жена са кишобраном ван пешачког прелаза, претчава улицу, жури да стигне на аутобус који управо улази у станицу, не види вас због кишобрана али ви њу уочите на време, кочите, самоуверено, кола се заносе, сигурни сте да је нећете згазити жену, осећате се већ као јунак, херој, онда изненада и ако је пут потпуно празан у то доба ноћи, неки лудак који вози великом брзином луксузни ауто нити гледа нити кочи на леће на вас... Ви пролећете кроз шофершајбну летите преко асфалта падате, ударате главом о ивичњак, светла се гасе... Ваш живот одлази у неповрат... Ви се последњим делићем свести питате: зашто? Боже зашто ме кажњаваш, када сам целога живота све исправно радио! Одговор нема: сама пада ситна хладна, јесења киша...

Доктор клекне на колена и њочне да јеца.

УПРАВНИК: Смирите се, све ће бити у реду! Ако вас неко некада нешто пита! Никада не реците истину! Уколико вас буду сматрали идиотом или будалом, утолико боље! Умало да заборавим: донео сам вам једну књигу из библиотеке! Не знам да ли сте читали? Мени се јако допала... Пре свега због стила... Бриљантан стил! Ако стигнете прочитајте... Па ћемо после разговарати! Ја више волим грешнике него свеце! Зато ми се ви и допадате! И не заборавите: има живота који су тужнији и од најтужније књиге!

XXIV СЦЕНА

Болничка соба као и у претходним сценама. Прљава, заљупљена. На прозорима решетки. У умиваоник капље вода из славине. Два кревета један до другог. На једном лежи Саша на другом Доктор.

ДОКТОР: *(Чува)*
“Никада се један дан другим не искупљује. Сваки је дан за себе. Као да је увек, последњи. И сваки дан махом своје мртве сахрањује. Устајете ујутру као да се рађате, а увече

лежете као да умирате! Ниједна вам се победа не рачуна. У затвору прошлост не постоји, будућности се не верује. Постоји вечита садашњост. Само сада и овде ! Ко то не зна неће се спасити!

Човек дуго пада изнутра пре него што се и споља сруши. Пада постепено, руши се одједном... ”

Управник сјоји са сјране и слуша шексј.

УПРАВНИК: Браво, браво! Бриљантно! Па ви сте рођени писац! Ви сте просто геније!

ДОКТОР: Нисам то ја написао!

УПРАВНИК: Него ко је написао?

ДОКТОР: *(Ухвати се за главу)*
Не могу да се сетим... Не могу да се сетим!

УПРАВНИК: Ништа... Смирите се! Сетићете се!

ДОКТОР: Не могу да се сетим... Не могу да се сетим!

УПРАВНИК: *(Узме књижу)*
Чудно, ова књига нема наслова... Листови су изгужвани, корице избледеле... Као да није из наше библиотеке! Замислите мене будалу. Па то је књига коју сам вам дао пре неки дан... Пекић, мој омиљени писац! Борислав Пекић Читали сте нешто његово! Сигурно сте читали?

ДОКТОР: Не могу да се сетим! Не могу да се сетим!

УПРАВНИК: “Човек дуго пада изнутра пре него што се и споља сруши! Пада постепено, руши се одједном!” Како је то написано! Генијално! Какав стил! Ако вам се не допада ја ћу вам донети нешто друго! Неко лакше и занимљивије штиво! Али не могу да замислим да вам се то не допада! Исцрпљени сте! Немате концентрацију! Претерали сте са том науком! Ја схватам ваше амбиције! Будућност је пред вама! Али водите рачуна о свом здрављу! Толико дајете другима, а тако мало остаје за вас! То је племенито! Али да ли ће други знати то да цене!

XXV СЦЕНА

*Соба са два креветѡа. У једном сѡава Докѡр у друѡом сѡава Сѡарац.
У собу уђе Уѡравник, оѡвори ѡрозор. Кроз ѡрозор уђе у собу зрак свей-
лосѡи.*

УПРАВНИК: Изненађење... Изненађење! Устајте лењивче! Спавате по
цео дан! А наука, шта је са науком? Имате посету!

ДОКТОР: Ја?

УПРАВНИК: Да ви... Зашто сте изненађени! Нису вас заборавили! О
вашим радовима се озбиљно разговара у престоници! Орга-
низују се научни скупови, симпозијуми! Ми смо поносни на
вас! Захваљујући вама и о нама се каже по нешто лепо! Али
ми не можемо да се упоредимо са вашим знањем и талентом!
Срећа је наша да смо ми одмах препознали у вама правог,
аутентичног научника! Нисмо много помогли а надам се да
нисмо ни одмогли! Али све то сада више нема значаја! Ваша
слава је само ваша!

*Уѡравник изађе. Улази Жена у раскошној бунди... ѡриђе сѡарчевом кре-
ветѡу, ѡодиѡне ѡкривач, загледа му се у лице. Седне на сѡолицу, заѡали
цигаретѡу.*

ЖЕНА: То је он без икакве сумње! Честитам! Честитам!

ДОКТОР: Молим?

ЖЕНА: Чула сам толико лепог о вама! Једва сам чекала да вас
упознам! Ваша метода је фасцинантна! Каква упорност,
инвентивност, минуциозност у раду... Они старци у Акаде-
мији наука су збланути! Одржали сте им лекцију!

ДОКТОР: Не разумем? О чему ви то говорите?

ЖЕНА: Каква скромност! То је одлика великих људи! Изазовете
земљотрес а онда се правите као да се ништа није догодило!
Боже, колико ова земља има даровитих младих људи! Само
им треба пружити шансу! Да је више људи као ви, свет би
био бољи и племенитији! Једном када будем имала мало
више времена објаснићете ми вашу научну медоту! Како сте
дошли до тог сазнања?

ДОКТОР: Ви га познајете?

ЖЕНА: То је мој муж! Годинама га тражим! То је човек кога волим
највише на свету... Без њега мој живот је празан и бесми-
слен! Да су ми отсекали руку било би ми лакше него што су

ми њега узели! Дивим му се од када смо се упознали! Сваки дан проведен са њим за мене је био празник! Свака његова изговорена реч, за мене је мисао која се памти за сва времена!

ДОКТОР: Тако сам срећан што сте га пронашли! Коначно у овом суровом свету и мало радости!

ЖЕНА: Двадесет година су га држали затвореног!

ДОКТОР: Где су га држали затвореног?

ЖЕНА: На Агорским острвима... Име је тако романтично "Агорска острва", да пожели човек да тамо проведе цео свој живот... Немам појма где се то налази!

ДОКТОР: То је скуп острва у северном Атлантику близу поларног круга... Знате као млад јако сам се занимао за географију... Сатима сам разгледао географске атласе, уписивао имена непознатих земаља, повлачио прстом преко мора и океана... Тако сам пропутовао целу земаљску куглу... Агорска острва је открио Амундсен 1906 године током своје прве поларне експедиције... Пола године је сумрак, пола године ноћ! Таласи непрекидно ударају у хриди... Острво се налази у свим туристичким проспектима... Читао сам у "National geographic"! Острво је познато по необичном туризму који привлачи све више путника! Где год кренете исто вам се нуди: море, сунце, песак, егзотичне плаже... Али то више није у моди! Људи су засићени комфором и природним лепотама! Становници Агорских острва су се досетили фантастичне ствари.... Подигли су највећи и најсавременији затвор у Европи... Чудо технике... Уграде вам чип под кожу и онда вас пусте да шетате острвом... Можете да идете куда хоћете да причате шта хоћете! А на екрану гледају где сте и шта радите! Врхунац хуманости и људске солидарности! Имате изванредан комфор: сателитска телевизија, ер кондишн, Интернет... ! Имате све што вам треба!

ЖЕНА: Имају све?! А ја сам толико бринула!

ДОКТОР: Имају све осим слободе!

ЖЕНА: Слобода је релативан појам... Човек је слободан онолико колико се сам избори! Нико вам не поклања слободу! За слободу морате да се борите! На овом свету све се своди на крају крајева на проблем слободе и на трагедију слободе. На овом свету и слобода саму себе једе.

ДОКТОР: Зашто су га затворили?

ЖЕНА: То је дуга прича... Ако почнем од почетка плашим се да никада нећу стићи до краја! А опет ако не сазнате крај неће вам бити јасан почетак! Можда је зато најбоље да кренем од средине! Некако на истом растојању од краја и почетка! Неке догађаје памтимо до детаља а неке брзо заборавимо! Ми правимо догађаје! Не сазнајемо него правимо! То је стваралачки а не истраживачки посао! Ми смо уметници, песници!

Доктор крене према Сјарцу.

ЖЕНА: Не, не нemoјте да га будите! То би било превелико узбуђење за њега! Ја не желим да се узбуђује, то може негативно да се одрази на његово здравље! Искрено да вам кажем: све је он то учинио због мене! Из љубави, из жеље да му се дивим! Знате какви су мушкарци никада доста дивљења!

ДОКТОР: Толики ратови, мртви, рањени, осакаћени! Све због љубави према једној жени?

ЖЕНА: Снага љубави је немерљива! Долазећи овамо купила сам на аеродрому једна часопис! Да прекратим време! Знате оне часописе за жене: љубавни јади, сексуални проблеми, козметички савети, рецепти... у ствари те часописе више читају мушкарци него жене само то неће да признају... има један занимљив чланак, не сећам се више ко је аутор, мушкарац или жена, није ни битно: “У историјским књигама пише да ратови избијају из економских разлога, због неравноправне расподеле политичке моћи, због граница, територија, природног богатства. А у ствари истина је сасвим другачија? Зашто је спаљена Троја? Зашто је пропала Византија, Хабзбуршка монархија, Отоманско царство, Руска империја! Зашто је Хектор мрцварио Ахила? Зашто је силована Касандра? Зашто су убијени старац Пријам и мали Астијанакт? Зашто се убио Антоније? Зар су све то мушкарци чинили због херојства, јунаштва, жеље за влашћу? Не! Због женске лепоте! Или још прецизније због жеље да се вину и досегну ту лепоту!” Ту се ништа не може... Тако је било и биће!

ДОКТОР: Спасите га! Он је то заслужио? Стар је, болестан...

ЖЕНА: Људе можете спасити затвора али не и од њих самих! Нема битке за слободу док сте на слободи! У то сам потпуно сигурна! На слободи немате мотива, идеала, следбеника! Слободни, ви бринете како да зарадите за живот, како да исхраните породицу, како да отплатите кредит! Водите ба-

налан, досадан живот! Али, ако вам је ускраћена слобода ви постајете мученик, жртва, светац! Ваш живот добија смисао! Имате циљ коме тежите! Имате идеале, веру у будућност! Како сте ви млади сурови! Хоћете да га лишите свега тога? Да прекинете ту нит која га одржава у животу! Да му ускратите могућност да се бори и да победи! Зар имамо право на то? Не драги мој докторе, борба за слободу је смисао његовог живота! А ту борбу може једино да води ако је у затвору! Ми смо сви поносни његовим достојанственим држањем! Он је наша савест! Ми не смемо да га изневеримо! Ми морамо непрекидно да га подржавамо! То нема цену! И те жртве нису узалудне! Историја нам о томе најбоље говори! Будуће генерације ће то знати да цене! Драго ми је да смо се упознали! Чуло сам толико лепог о вама од управника! Велико је задовољство упознате једног тако даровитог, младог човека!

ДОКТОР: Он вас воли!

ЖЕНА: Маните се сентименталности, Докторе! Сумњам да би ме и препознао! Ево вам новац, молим вас да му обезбедите све што му треба. Волела бих да има мирну старост... Да не оскудева ни у чему! Он је део наших прошлих живота! Ми имамо нове животе... Жао ми је али ту више нема места за њега! Као што сам вам рекла ја сам му се одувек дивила! Некоме у животу иде све лако а неко мора да се добро помучи да постане просечан! Ја сам увек све имала: отац дипломата, увек нова модерна гардероба, путовање у иностранство, момака и удварача колико хоћете! А он, нико и ништа! Отац чиновник, мајка службеница, изнајмљен стан, исхрана у студентској мензи! Девојака ни за лек! Три покушаја самоубиства за две године! Два скока са моста једно рањавање очевим пиштољем! Хронични самоубица!

ДОКТОР: И за љубав и за мржњу, потребно је двоје!

ЖЕНА: Докторе, како се ви лепо изражавате! Колико има поезије у вашим речима! Ја сам осећајна природа! Све бих му опростила али не могу да му опростим што ми је растурио породицу! Породица је основни елемент људске среће! Да ли сте ви ожењени? Нисте! Има времена упознаћете праву срећу ако сретнете праву особу! Иначе брак зна да буде пакао! Ћуп пун гована само је на врху мало меда! Када поједете мед, целог живота једете... Али о томе ћемо неком другом приликом! Породица улива сигурност, даје снагу! А опет где има највише злочина и то оних најсуровијих и

најбездушнијих – у најближој породици! Али и то је лако објаснити: где има пуно љубави има пуно и мржње! А данас? Где смо данас? После онолико љубави и обожавања! Заклињања на вечну верност! Свако на своју страну! Ћерка се одала лаком животу, син не ради ништа а ако ради то су незаконите радње! И ко је за то све крив? Тешко је рећи! То је исто питање као и шта је прво настало: пиле или јаје! Али и о томе ћемо неком другом приликом! Драго ми је да смо се упознали! О вама сам чула све најлепше! Прочитала сам и неколико ваших чланака у “Научној мисли”! Фансцинантна запажања! Тако свестрано образован а млад научник то је данас права реткост! Жао ми је што нема више времена да попричамо о литератури, о уметности... Некада давно и ја сам писала... Написала сам неколико књига: волела бих да их прочитате једнога дана... Да чујем ваш искрен суд! Ви сте образовани и паметни... Веровала сам у равноправност полова, народа, нација... И на крају ако се окренемо око себе то се све и остварило... Можда се баш није још све остварило... Али у непосредној будућности, можда не баш за нашег живота али сигурно за живота наше деце... Или њихове деце...

ДОКТОР: Нисте ми рекли ваше име! ?

ЖЕНА: Ја се често питам : Одакле долазимо? Куда идемо? Ко смо? Безначајне честице које лутају бескрајним просторима васионе! Човек се памти по ономе што је учинио а не по имену! Збогом Докторе и хвала што га пазите! Никада вам то нећу заборавити! Постоји једно Шопенхауерово објашњење које ми се чини занимљивим! Живот и снови су листови једне књиге - када се странице читају по реду то значи живети, а ако се прелиставају то значи сањати... Збогом!

Жена изађе. старица се буди.

СТАРАЦ: Докторе ја сам тако срећан! Ја двадесет година нисам имао снове. Ја нисам сањао! Сада могу да сањам... Могу да учиним свој сан дужим него што је ноћ! Ја сам најсрећнији човек на свету

ДОКТОР: И шта сте сањали драги пријатељу?

СТАРАЦ: Сањао сам, да сам умро! Да ли сте ви некада сањали да умирате!

ДОКТОР: Људи никада не сањају своју смрт!

СТАРАЦ: Умирање је као и свака друга уметност! Прво помислите да вам је тај осећај познат а онда схватите да вам се то догађа први пут! Кроз ноге вам пролазе неки жмарци! Лева рука вам се полако кочи! Остане тако у ваздуху сама од себе! Ви скоро да ништа не примећујете! Корачате а као да стојите! Са главом је у почетку све у реду! Нормално размишљате: трудите се да заборавите јучерашњи дан, правите планове за сутра! Возите децу у школу, идете на службени ручак, затим се рекреирате у фитнес клубу, водите љубав са женом... А тело лагано умире! Немате апетита! То вас радује јер лакше подносите дијету... Губите килограме као од шале! Сви вам се диве како сте упорни и дисциплиновани! Крв спорије циркулише! Добијате отмено бледило у лицу! Почињете да се бринете а сви други говоре да изгледате сјајно! Све теже дишете! Шта се то догађа? Будите се сав у зноју.. И шта видите! Своју сопствену сахрану! Сви су изненађени, запањени! Зар он? У најбољим годинама? Пун снаге и животне енергије! На врхунцу друштвеног успеха! Да ли је боловао, од чега? Да ли је био са љубавницим или женом? Ко га је пронашао? Зашто нису одмах звали Хитну помоћ? Да ли је био го или обучен?

ДОКТОР: Драги пријатељу, снови су наша једина слобода! Лаку ноћ!

Затамњење – ојамњење.

Јућро. У собу уђе Управник.

УПРАВНИК: Устајте лењивци, свиће нови дан, доносим вам радосне вести!
Доктор се лагано диже са кревета. Старац лежи непомичан... Доктор га дрмуса.

ДОКТОР: Пробудите се. Молим вас пробудите се!

Управник му ојијава јулс.

УПРАВНИК: Инфаркт!

ДОКТОР: Ја нисам крив! Ја ништа нисам учинио!

УПРАВНИК: Наравно да ви нисте криви! Нико вас и не оптужује! Инфаркт од узбуђења, од превелике радости! Ви сте знали да данас иде кући! Захваљујући вама, жена се предомислила и решила да га одведе кући! Ви сте били тако убедљиви и тако сугестивни! Пробудили сте у њој најплеменитија осећања! Када сте му то рекли, срце није издржало! Препукло је од среће! Леп крај!

У дубини сцене јојави се жена са јућином торбом.

УПРАВНИК: Знам да нисте мислили ништа лоше! Догађа се! Мислимо најбоље а испадне најгоре! А она је несрећница, донела и ствари! Да га свечано обуче за повратак кући! Толико се радовала његовом повратку!

Управник узима од Жене ѿорбу.

УПРАВНИК: Умало да заборавим да вам кажем: ми ћемо се венчати! Љубав је изненада планула међу нама! И то све захваљујући вама! Не знам како да вам захвалим! Дозволите да вас загрлим драги мој колега! Још једна радосна вест! Предложио сам вас за управника! Ви сте млади, паметни, амбициозни! Прави човек на правом месту! Сви су се сложили, одушевљени су! Ми путујемо на брачно путовање! Драга, дођи да се поздравиш са доктором! Толико је учинио за нас да ни сам није свестан! Пожелите нам срећан пут!

Управник и Жена загрљени одлазе са сцене. Доктор седне на ѿросценијум. Гледа директно у ѿублику.

ДОКТОР: Ја ћу поставити столице у круг! Свака столица је на истој удаљености од центра! Ја ћу постављати питања а ви ћете одговарати! Реците све што вам је на души! Све што до сада никоме нисте рекли! Све ваше тајне, снове, наде! Кога волите, кога мрзите? Када сте последњи пут прочитали читуљу у новинама и узвикнули: Хвала Богу да је умро! Ја вас слушам! Хоћете ви из првог реда... дођите, седите! Да ли тајно мастурбирате? Или сањате да спавате са својом мајком? Међу нама нема тајни! Ја знам све о вама!

Затшамњење

КРАЈ

Напомена аутора:

У драми су коришћени цитати текстова: Л. Н. Толстоја, Оскара Вајдла, Маргарет Дирас, Данила Киша, Борислава Пекића, Умберта Ека, Е. Д. Монтења, А. Шопехауера...

Цитат дела новинског чланка из недељника “Време”: Мухарем Баздуљ “Јелена сарајевска” (31. 7. 2004)